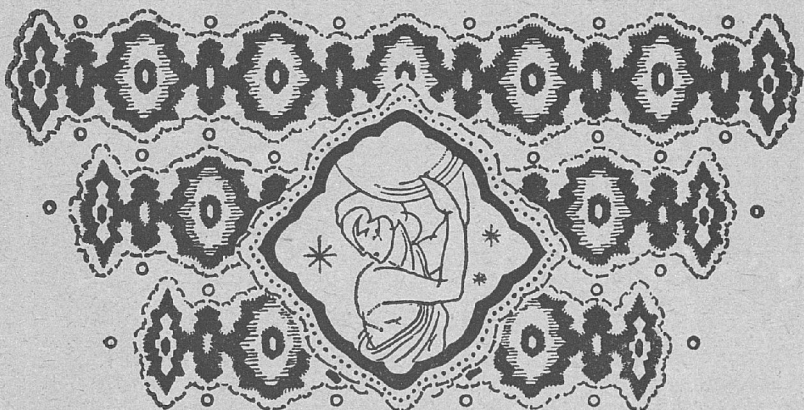
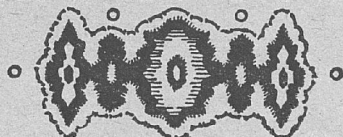

ŽENSKI

19 SVET 30

ILIJADINI VIII.

APRIL

*

ŠTEV. 4.

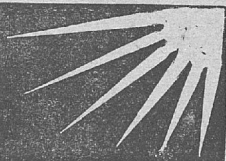

*Mir in
udobnost*

boste našli tudi onega dne,
kadar perete perilo, ako
vzamete „RADION“. Sa-
mo „RADION“ pere sam
in varuje perilo.

Schicht ov
RADION

OBRAZI IN DUŠE.

Ethel Mac Donaldova.

V teh časih, ko ves svet pretresajo gigantski boji za svobodo in pravico vseh zatiranih in zaslužjenih, je dobro in prav, da se spomnimo tudi žene Ramsay Mac Donalda, predsednika angleške delavske stranke (Labour Party) in ministrskega predsednika premogočnega angleškega imperija, ki vlada danes svet.

Ethel Gladstone je bila rojena 20. julija 1870. leta na starem škotskem gradu v Kelso. Vso njeno rodbino je preveval znanstveni duh (njen sorodnik je bil znameniti fizik Lord Kelvin), neupogljiva pravičnost in puritanska pobožnost.

Radostna je bila mladost Ethelina. S svojimi starši je prepotovala velik del Evrope. Videla je vse: bila je na solnčni francoski rivijeri in na ledenem Velikem Zvonarju, živela je v šumnem Parizu in v tihih fjordih Norveške.

Vsled svoje obširne izobrazbe se je kmalu pričela zanimati za politiko. Kljub rodbinskim tradicijam je zavzela liberalno stališče. Njene simpatije do vseh ubogih slojev so zrasle že v reformatorično strast. Ni ji več zadoščalo sodelovanje pri raznih ljudskih kuhinjah in nedeljskih šolah, našla je svetle točke svojega udejstvovanja v socializmu, ki si je takrat šele utiral pot v svet.

Leta 1896. je vstopila v neodvisno delavsko stranko in se seznanila z Mac Donaldom. Postala mu je žena. Pričelo se je njuno skupno delo. Svoj dom v Londonu je odprla sodrugom, ki so se redno shajali na sestanke, posvete in debatne večere, dočim je bila nasprotnica vsem družabnim prireditvam.

Oblačila se je preprosto in s tem dala tudi na zunaj izraza svojemu prepričanju. Veliko skrbi pa je posvečala svoji deci.

Pa vendar je našla še dovolj časa za javno udejstvovanje. V tem svojem socijalističnem navdušenju in delovanju je čutila vteleseno ljubezen do bližnjega in do Boga. Z isto vnemo je pisala naslove pred volitvami kakor govorila kot voditeljica deputacij pred ministri.

Bila je vzorno nesebična, nikoli ni mislila nase, temveč le na delavski pokret. In čeprav je delala vse dni in vse ure, vendar si je večkrat očitala, da ne dela zadosti. S tovariši in tovarišicami iz stranke je ni vezalo le prepričanje, ampak tudi neke vrste vzajemna ljubezen, ki je družila starokrščanske fanatike v katakombah. Čeprav jo je veselil vzrast njene stranke, vendar je bila kaj malo zadovoljna s parlamentarnimi odlikovanji, ki jih je dosegla. Njena stroga puritanska vzgoja ji je narokovala, da je obžalovala karijero svojega moža in je slejkoprej hotela ostati tiha, skromna delavka za veliko stvar. Njeno največje zadoščenje so bili uspehi pri izboljšanju socialnih naprav in pri širjenju izobrazbe v nižjih slojih. V svoji brezmejni energiji je vendar drhtela, da bi delovna stranka ne napredovala s pomočjo nepoštenih, nečastnih agitacij.

Za žensko volilno pravico se je borila z optimizmom, dokler niso tega gibanja prevladale sufražetke, ki so nastopale vsiljivo in nasilno. Za Ethelino mehko dušo to ni bilo, zato se je s tem večjo vnemo vrgla v boj za uveljavljanje žene kot žene, ne samo kot državljanke. Hotela je, da bi žene postale dobre matere in verne tovarišice.

Bila je sama vzor matere in tovarišice. Svojega moža je zvesto spremljala na političnih potovanjih. Bila je z njim v Južni Afriki (l. 1902.), v Avstraliji (l. 1903.) in v Indiji (l. 1909). Zelo je vplivala na njo Afrika, ki jo je storila otožno, dočim je postala v Indiji, spričo tihega dostojanstva te dežele, vdana. Postala je zrela, da pogleda vsak trenutek smrti v obličje. — Obe poglavji o ženskem gibanju v Mac Donaldovi knjigi „Vzbujajoče se Indije“ sta od nje.

Splošne volitve so ju poklicale s potovanj v domovino. Vrnila se je polna zanosa in vere. Ko pa ji je naslednje leto umrl petletni sinček, par dni nato mati njenega moža in nato še njena najljubša prijateljica Mary Middletonova, je bilo strto njeno ubogo srce.

Njen soproig Mac Donald piše: „Ko smo storili vse, da bi jo ozdravili in vrnili v življenje, je legla v svesti si, da gre z njo h koncu. Bila je pripravljena na smrt in zadovoljna. Poslovila se je od nas, kot bi šla na dolgo potovanje, ki se bo končalo z veselimi prebujenjem; v to je verovala. Rekla nam je še, če bi ji bilo dano še enkrat živeti, bi hotela živeti isto življenje, kot ga je živela. Priporočila je naši skrbi stvar, za katero se je borila, in za one, katerim ni mogla sama pomagati. V cvetje smo jo položili 8. septembra 1911.“

Ko bi še danes živela, bi bila prva dama v angleškem imperiju. Tako pa spremlja le njena senca triumfe zmagovitega delavskega gibanja na Angleškem.

Marica Zorčeva.

Viri: Frankfurter Zeitung IV. — Članki o Mac Donaldu.

Gospa Marina.

IV.

Nikjer na svetu,“ si je mislila Marina, ko je stopila na verando in uprla roki na ograjo, „nikjer na svetu nima septembersko nebo takšne barve kakor v Sarajevem.“ Svetlomodro je, a vendar sočno, zelenkasto kakor tirkiz, kakor da srka vase odsev ogromnih šum, ki pod njem zelenijo. Zdaj, ko se niža solnce v zaton, se šareno razlijejo po njem rumeni, rdeči in oranžni ognji, vmes priteče rožnat ali vijoličast val, malo zlata se nakopiči nekod na drobčkanem oblačku in prva siva senca rahlo, božajoče leže v ozko ulico na osojnem brdu.

Veranda je že davno v senci, in le živordeči kapucinčki, ki rastejo bohotno krog in krog, še plamenijo v nastopajoči mrak. Marina seže med dvema lesenima stebričema po prijaznem cvetu. Ves žameten je, in še gorak od dnevne toplote. Tudi izrezljani les verande, sivkast od patine let, je ves gorak in gladek kakor atlas. Marina nasloni lice nanj, in zdi se ji, da še diši po solncu.

Okrene glavo. Poleg njene glave sloni še drugo lice, še druga ročica boža žametne cvetlice. Saj to je Klôp. Ime mu je seveda Janez. To je vendar povsem naravno, da je Janez, ko je bil Androv oče Jovan in Marinin tata Ivan. Ampak Janezku pravijo „Klôp“. Namreč, kadar sta si imela Andro in Marina kaj posebno važnega povedati, ju je običajno motil Klop, ki se je držal maminega krila ali roke ali, če je baš naneslo, noge — nu, kakor klôp. Imenitno se je zdelo to-le inženirju Pavloviču — njegov sinček da je „klôp“. Na dolgo in široko mu je moralá razlagati Marina, kaj je „klop“. Pa je bilo težko razložiti, ko sama ni prav vedela, kaj je. Iz prvih detinskih let ji je ostal negotov pojem o nečem zelenem, drobčkanem okroglem, bodičasto-opolzkem, menda v rastlinstvo spadajočem, ki se ti prime, ko ležeš po grmovju, roke, obleke, las in se ne da odpraviti izlepa. In imela je vtis, da je nekdo nekda, ko je bila še čisto majhna, rekel, da se nekaj nekoga drži kakor klop. Ni se spominjala, da je še kdaj pozneje v življenju srečala to besedo. A zdaj naenkrat, morda po čudoviti analogiji situacij, so njene ustne podzavestno oblikovale stavek: „Andro, saj vidiš, da se me Janezek drži kakor klôp.“

A Janezek ni ostal čisto enostaven klop, ampak se je po potrebi in razpoloženju izpremenil v Klobčič in Klobko, Klobčeka in Klopčeka in Klopčeta in Bog si ga vedi, v kaj še vse. Zdaj je utikala ta mnogoimena stvarca svoj nosek v kapucinčkov cvet, seveda samo zato, ker je nekaj podobnega delala Marina. Janezek se namreč ni samo trdovratno tiščal mame kakor klop, ampak jo je tudi posnemal kakor opica. Če je šivala mama, je šival tudi on, seveda z debelo volno, udeto v zobotrebec, če

je pisala ona, je risal z rdečim svinčnikom na zavržen tatekov papir zagonetne čačke, in če je brala, je pogumno držal pošev „Bosansko Pošto“ in škilil na Marino, ali ne bo že muke konec.

A Klopčičevi samovladi so bile zadnje ure. Odkar so bili poleti postavili na verando belo prepleskan koš s tistimi neumnimi prozornimi zavesami, ki se niso hotele nikakor podati Klopovim drobnim pestem, ni šlo vse prav po Janezkovi glavi. Še manj je šlo po njegovi glavi, odkar je ležalo v košku nekaj drobnega, kričavega. Rekli so, da je to sesterca. Ime ji je bilo seveda — pa to je vendar popolnoma vseeno, kako ji je bilo ime, ko je bila vendar le „Sesterca“ za vse in vsakogar. V prvi vrsti je bila seveda sesterca za Klopa, potem za mamico in papančka, in za Ružo, in za debelo Španjolko-domačico, in potem za vse lepe gospe in gospodične, ki so prišle k mami in ji prinesle rože. Koliko rož je bilo takrat v jedilnici in kako so dišale! Tudi v mamičini sobi je dišalo, a ne po rožah, ampak tako čudno, rezko, kakor ni dišalo nikdar prej. Klop je vendar vedel, kako sladko zadiši v mamičini sobi, če pritiska na tisto drobno žogo, ki se drži pisane stekleničice na mizici pred velikim zrcalom. Saj jo je smel pritisniti še on, če ga je vzdignila mamica visoko k sebi, da je zapršil fini dišeči dežek po njegovi rokci.

Zdaj pa, odkar so položili v beli košek sesterco, Klop ne stanuje nič več v mamičini sobi. Njegove bele jaslice so pomaknili k tateku. Ruža ga nosi spat. Ruža ga umiva. In zelo tih mora biti, da se sesterca ne zbudi. In nič več ne sme prilesti zjutraj k mami v posteljo, ker mamica je bolna.

Pa kmalu ni bila več bolna. Kmalu je zopet sedela na solnčni verandi v stolu z mehкими blazinami. Na pručici ob njenih nogah je čepel Klop, upiral komolca ob njeni koleno in gledal, kako tesno leži beli zavojček, ki so mu rekli sesterca, ob mamičinih grudih.

Od tedaj, ko je bila mamica prvič zopet zdrava, je že dolgo in sesterca nič več toliko ne kriči. In tudi vedno več ne spi, ampak gleda z velikimi očmi. Gleda nebo in Ružo in Klopa, in gleda mamico, pa zajčka in knjigo s podobami, pa nič ne reče. Zakaj neki nič ne reče sesterca? Od včeraj že vzdiguje glavico. Z drobnimi prstki se oklene košvega roba in pokuka ven. Pa nič ne reče. Tedaj je tiho pristopil Klop. Pajaca je držal na hrbtu. „Sesterca“, je začel, „sesterca, zakaj pa nič ne rečeš? Glej, pajaca —“ in ji je pisano pošast naglo pomolil prav pod nos. A sesterca je samo gledala, krilila z ročicama, kakor da bi lovila črno sukнено nogo, rekla pa zopet ni nič. „Morda ne ve, kdo sem,“ si je mislil Klop. „Nemara ji je mamica pozabila povedati.“ In nanovo je začel: „Sesterca, saj jaz sem Klop. Jaz imam ravno tisto mamico in tistega papančka, in tisto Ružo in tistega paja —“. Tu je umolknil. Ne, pajac pa ne, pajac ni od sesterce, pajac je samo Klopov. „Pa dal ti ga že bom, dal, da se boš ž njim igrala, če boš pridna.“

Tedaj je bilo zabave konec. Ruža je prišla, pobrala Klopa in ga oblekla v belo. Zdaj gresta z mamom na sprehod. Klop je namreč bil že velik deček in je že od lani nosil hlače. Na sprehod z mamico je hodil z navdušenjem. Predvsem je ljubil čaršijo. On ji je sicer rekel „casija“, ampak to slovit sarajevski tržnici ni niti najmanje škodovalo.

Ne, Begova džamija, to muslimansko najodličnejše svetišče, ki stoji prav v srcu najživahnejšega trgovanja, ga ni zanimala. Tam so sedeli dolgočasni Turki nepremično na svojih prekrižanih nogah, ali so se sprehajali s počasnimi koraki okoli vodnjaka. Mnogokrat stojijo v istem predvoru ljudje, prav taki kakršen je on in mamica in tatek, ter gledajo v zrak. Klop ne ve, zakaj gledajo v zrak in tiščijo v rokah odprte rdeče knjige. On samo ve, da niso prav nič zanimivi. Mamica pravi, da so tujci, turisti, morda Angleži. Ampak za Klopa vseeno niso zanimivi. Zanimivi so velikanski koši zrelih smokev, ki diše po medu, in ogromni kupi dinj, okroglih, rumenih kot zlato in zelenih z mesom kakor kri. Klop ve, kako so sladke in hladne, prav kakor pristni sladoled. Zanimivi so majčkeni dučani, na cesto popolnoma odprti, kjer visijo rožasti muslini v pestrih gubah kar po stenah in vihrajo kakor najzabavnejše zastave. Turške žene hodijo med njimi z drobnimi koraki, v grdih sivih plaščih, s črnimi krinkami pred obrazi, z oguljenimi rokavicami na rokah. Izza črne „feredže“ se nenadoma zasmeje srebrn glasek, iz rjave rokavice smukne nežna roka kakor golobček, da se pogrezne za trenutek v razložene svilnate krasote. Zanimive so delavnice v ozkih, istotako odprtih izbicah, kjer sede po tleh kovači in kujejo s pojočimi kladivci bleščeče se posodice iz medi in bakra. In zanimivi so čevljarji, ki prevdarno in počasi vlečejo usnjene drete, da sešijejo opanke.

Tam mu je mamica kupila tiste rdeče čevljičke, ki ž njimi ne sme več na domači vrtec. Ne samo zato, da ne bi postale blatne, ampak zato, ker so se za njim podile velike, bele gosi, ki jih je redila gospodinja, in so mu jih hotele vzeti. Grde so bile tiste bele gosi. Enkrat so ga skoro potisnile v nemarno lužo, po kateri so navadno brodile z dolgimi vratovi. Takrat so mu hotele vzeti z maslom namazan kruh. A on ga je držal visoko in se, nazaj hodeč, umikal požrešnim žoltim kljunom. Da, takrat, bi bil skoro štrbunknil v lužo. Pa je zakričala Ruža. Tako strašno je zakričala, da se je ustrašil Klop, in da so se še bolj prestrašile gosi. No, pošteno jih je napodila Ruža, da so bežale z iztegnjenimi vratovi in frfotajočimi perutmi, ki so se kar za njimi drsale po blatnem vrtcu. Joj — še danes se je moral Klop smejati.

Danes ni na vrtu belih gosi. Ruža je rekla, da so jih zaprli, ker jih bodo pitali. Klop bi rad vedel, kako je to, če pitajo gosi. Ruža pravi, da morajo gosi vse požreti, kar jim natrese gospodinja v kljun. „In če nočejo?“ Potem potiska gospodinja koruzo in žgance in krompir goski v goltanec, da mora, da mora požreti. Klop odpira usta in poskuša, kako

bi to bilo. „In potem postane gos debela, in debela in še bolj debela,“ je rekla Ruža. Strašno debela, tako da ne more več hoditi, da skoro ne more več dihati. To je silno zanimivo, sklepa Klop, skoro tako zanimivo kakor čaršija. To si mora na vsak način ogledati, kako pita gospodinja gosi in kako postanejo debele, debele in še bolj debele. Da, takoj si mora to ogledati.

Zato je Klop zapustil škrlatni kapucinčkov cvet — saj ga je bila tudi mamica že davno zapustila. Zdaj nekaj mečka okoli sesterce, preklada plenice —

„Mamica, pojdiva —“

„Kam, Klop?“

„Gledat, kako pitajo gosi, da bodo debele, in še bolj debele in še bolj debele —“

„Zdaj-le, Klopčič, pa ne utegnem.“

„Zakaj ne?“

„Saj vidiš, da previjam sesterco.“

„Pa potem, mamica?“

„Potem homo dali sesterci jesti.“

„Potem pa greva? Mamica, greva?“

„Danes, ljubček, ne pojdeva. Goske so šle že davno spat. Saj veš, da gredo mnogo preje spat kakor naš Klopček —“

„Pa greva v čas —“

„Tudi v čaršijo danes ne greva, Klop. Ali že nisva bila na sprehodu danes zjutraj?“

„Kam pa greva, mamica? —“

„Danes ne greva nikamor več, ljubček. Saj veš, Klopčič, danes je sredo.“

Klop je povetil glavico. Ja, seveda, če je danes sredo — Ob sredah ni nič, to Klop predobro ve. Ob sredah z mamico ni nič. Zdaj, ko bo sesterca pojedla, bo izginila mamica v spalnico, odpirala omare, zašumelo bo malo od svile in tisti sladki vonj se bo razpršil. Potem bo prišla mamica v svoji novi obleki, s klobučkom na glavi in si bo natikala rokavice. Pogledala bo v košek, popravila odejico in njega bo poljubila. Potem bo capljal za njo v kuhinjo in jo bo z Ružo spremil do vrat. Ej, koliko si imata povedati mamica in Ruža. Končno bo dobil še en poljubček, dva in tako zapuščeno mu bo postalo pri srcu. Ruža bo zaklenila za mamico vrata, zaprla kuhinjo in se vsedla s Klopom na verando. Tam bo moral jesti svojo mlečno kašo. Brez mamice. Sreda je grda.

Ob sredah imata Andro in Marina svoj zabavni dan. Takrat ni doma večerje. Andro žuri z delom in Marina stopa po strmi ulici navzdol v mestni park in dalje po šumni Aleksandrovki, zavije na desno v temno ulico in čaka. Ne dolgo. Še ni odbilo šest, ko se pojavi v razsvetljeni veži visoke hiše Andro. Njeno roko potegne pod svoj komolec.

Kam?

Danes je sredo.

„Jaz bi hotel v kino,“ pravi on.

„Pa pojdiva v kino,“ pritrdi ona.

Zavijeta krog ogla, nazaj na Aleksandrovo in šetajoča množica jo kmalu priplove do „Imperiala“. Srečo imata, dober film in dobri igralci. Godba je mehka, film teče naglo, leno ugodje se polasti Marine.

Prvi odmor. Andro se ozira po publiki, Marina vtakne v usta bonbon. Medtem začuti na sebi oster pogled, pozoren, zvedav, vprašujoč. Nemir se je polasti, podzavestno dvigne glavo — in njene oči se zazrejo v dvoje smejočih se, znanih ženskih oči. Le kje je že videla te oči, le kje je že — Pa od tam zamahne bela rokavica, neka dama vstane, in čez dve, tri vrste parketa zapoje polglasno njen zvonki sopran:

„Gospa Marina, je-li, da ste Vi, gospa Marina?

Veselost, smeh, ne, resnično veselje in prisrčno presenečenje zveni iz jasnega glasu — saj, to je zares gospodična Vanda Müller. Vanda Müller, lepa, elegantna, ljubezniva, sigurnega, vse osvajajočega nastopa. In že se dvigajo sosede, zaklopni sedeži se umikajo. —

„To je Vaš mož? Pa, — diven človek“ — Prisrčno mu stresa roko. Andro se smeje in poljubi belo rokavičko.

„Poslušajte, vi morate na moj sedež, gospod inženir. Morate. Z gospo Marino si imava toliko povedati.

„Ni mogoče — šest let, šest let je tega, da sva bili skupaj na zapuščeni žagi strica Boškovića? In deco imate? Fanta, deklico, o — ?!“ Kakor studenček žubori polglasno njena živa govorica. Vse naokoli se zabava. Prijazen sosod uslužno ponudi zameno prostora namesto Andra, ki se naenkrat, sam ne ve kako, znajde med obema damama. „Ne, ne,“ je hitela Vanda, ko ji je hotel odstopiti svoj sedež, „ostanite vendar, saj skrivnosti vendar niso, kar si imava povedati z Marino. Tem manj so skrivnosti za gospoda soproga —“ Laskavo se mu je nasmejala. „Pa to je zares sijajno, da Vas najdem tukaj v Sarajevu. Ne morem si misliti lepše družčine. Saj sem toliko sama. — Marina,“ in segla je živahno preko Andra, „menda niti ne veste, da sem tudi jaz poročena. Seveda ne veste, saj ste mene vendar predstavili za Vando Müller. Da, da, že več kot leto dni sem tudi jaz že poročena. Glejte, moj mož —,“ naglo je segla v elegantno ročno torbico in podala Marini sliko večjega formata. Sama je odklopila zrcalce in si s pudrom osvežila nasek. Tako je prišla Marina do kratke besede. Ko je vračala preko Andra sliko gospoda ravnatelja „Drina-drva d. d.“ pravomočni lastnici, se je hipoma stemnilo in na belem platnu je tlel romantičnega filma drugi del.

Ko so se po končani predstavi prerivali do izhoda, je bilo trojno prijateljstvo že sklenjeno. Marina sama ni vedela, kako in kdaj je avansirala

do Vandine „najboljše“ prijateljice. „Ah, da,“ je klepetala slednja, ko je hodila med njo in Androm, „ali še veste, kako ste bili hudi name, takrat o Božiču, ko sem Vam rekla tisto zaradi flirta?“

Marina pa nič ni vedela, ne da bi bila huda, pa nič o nobenem flirtu. „O, da, da, pa čeprav ste tajili, pa čeprav nisem v tistih kratkih dneh nič zasledila, tega Vam pa le nikdar v življenju ne verjamem, da ste iz samega navdušenja do dela čepeli v tisti zapuščeni hosti.“

Sklenili so, da bodo večerjali „pri Djoki“, prej pa še malo pošetal po mestu.

A gospa Vanda se je kmalu našetala. Imela je nove čevljičke z zelo visokimi petami, in je sploh bila strašno „umorna“. Tako so krenili naravnost v restavracijo in zasedli v kotu srčkano mizico. Vsaj gospe Vandi se je zdelo, da je miza nad vse srčkana. Nad njo je žarela pod rumeno svilo topla električna svetilka, pred njo je viselo zrcalo, na desni in levi je sedela pri belo pogrnjenih mizah elegantna publika, pred vsem mladi sarajevski „levi“.

Razpoloženje je bilo res prav veselo, in ko sta korakala Andro in Marina proti polnoči sama domov v svojo Čekalušo, kakor se je njihova ulica imenovala po turški, sta ugotovila obadva, da jima bo vesela Dunajčanka ustvarila marsikatero prijetno urico. „To je neverjetno, kako ti to razmahne celega človeka. Odkod ti neki jemlje toliko besed?“ je rekel Andro. In kramljala sta živahno. Marina je še marsikaj povedala o življenju v samotni hosti, o žalostnih dneh, ki jih je prebila v Beču, ko so se po očetovi smrti za Vando razmere tako nemilo spremenile. Danes je izvedela, da je medtem izgubila tudi mamo.

Podjetje, kateremu je načeloval soproj gospé Vande, direktor Kopp, je bilo v lesnem koncernu bratov Boškovičev. „Svojega moža sem spoznala takorekoč „poslovnim potom“, je bila pripovedovala smeje, „ko sem pisala na stroj v pisarni strica Boškovića. Ah, in srečna sem bila, ko sem se na ta prijeten način rešila tistega večnega potrkavanja s prsti. Da, da, moj dragi inženire —“

Ko je utikal inženir Pavlovič ključ v hišna vrata, je dejal: „Tvoja prijateljica je izredna plava krasotica.“

„„Da, zelo je lepa,““ je odvrnila Marina.

KSAVER MESKO:

V gozdnem miru.

*Tiho je v vrhovih, kakor da
gozd prvotni mir sveta sanja,*

*ko še v srcih boli bilo ni,
solz poznale niso še oči.*

*Mir v vrhovih. V meni pa vihar.
Bog, o Bog, pa mene ni ti mar?*

*Z mirom blagoslavljajš nemo stvar,
daj, umiri v meni še vihar!*

Stritarjeva pisma Lujizi Pesjakovi.

(Obj.: Avg. Pirjavec.)

6. b.

L. Pesjakova — Jos. Cimpermanu

iz Dola 9. avgusta 1871.

... Da begreiflicher Weise Stritar's Brief ein wahres Kleinod für Sie ist, so beeile ich mich Ihnen denselben allsogleich zurückzuschicken ... Ich kann Ihnen gar nicht sagen, wie angenehm es mich berührte, durch Sie nach so langer Zeit wieder von B. Mirán zu hören; und wie ich überhaupt gewohnt bin den Eindrücken des Augenblicks zu folgen, so setzte ich mich gleich nach Empfang Ihres Briefes nieder und schrieb an Stritar. Der Brief liegt daher längst fertig da und sehr ärgerlich fürwahr, daß ich noch einige Tage säumen muß, eh ich ihn nach Baden absenden kann. Warum er gerade jetzt auf Reisen gehen mußte! Es überraschte mich wirklich, daß S. sich beklagte von mir keine Antwort auf seinen letzten Brief erhalten zu haben, dieser Brief war ja, wie Sie Sich vielleicht erinnern werden, nichts anderes als eine Bestätigung, daß er ein Paar meiner Gedichte empfangen habe und der Wunsch nach Fortsetzung unseres Briefwechsels war nirgends herauszulesen. Doch genug davon, ich sage nur noch dies Eine, daß es noch unendlich freut abermals den schriftlichen Verkehr mit einem Mann eröffnen zu können, der an Geistes- und Herzensbildung so hoch über den Meisten seiner Landsleute steht. Von hohem Interesse wäre es natürlich für mich seine Fotografie zu sehen, doch wenn nicht früher, so zeigen Sie mir selbe nach meiner Rückkehr, nicht wahr? ...¹

Cimperman je poslal Lujizi Stritarjevo fotografijo, za kar se mu zahvaljuje iz Dola 15. avgusta: „... Mein Urtheil über S. Bild werde ich Ihnen mündlich mittheilen und sage jetzt nur, daß ich nach dem, was ich von seinem Äußern öfters gehört, mir ihn beiläufig so vorstellte. Am 12. d. M. habe ich mein Schreiben nach Baden abgesendet und harre nun der Dinge, die da kommen oder nicht kommen werden ...“²

¹ Ker je Stritarjevo pismo umevno za Vas prava dragocenost, Vam ga brez zamude takoj vračam. Ne morem Vam povedati, kako prijetno mi je, da sem preko Vas po dolgem času zopet čula o B. Miranu; in ker imam sploh navado, vdajati se vtiskom trenutka, zatorej sem takoj po prejemu Vašega pisma sedla in pisala Stritarju. Pismo je torej že zdavnaj gotovo, in prav zares jezi me, da moram še nekaj časa čakati, preden ga odpošljem v Baden. Zakaj je moral ravno sedaj odpotovati! Res preseneča me, da se je Stritar pri-tožil, da od mene ni dobil odgovora na svoje poslednje pismo; ono njegovo pismo, kakor se boste morebiti spomnili, ni bilo vendar nič drugega kot po-trdilo, da je nekaj mojih pesmi prejel in se iz njega nikjer ni brala želja, da bi si nadalje dopisovala. Pa dovolj o tem; rečem samo še to, da me neizmerno veseli, vnovič započeti pismeno občevanje z možem, ki po duševni in srčni izobrazbi tako visoko nadkriljuje večino svojih rojakov. Naravno, da bi me jako zanimalo videti njegovo fotografijo, če ne prej, pokažete mi jo po mojem povratku, kaj ne? ...

² Svojo sodbo o Stritarjevi sliki Vam bom povedala ustno in rečem sedaj samo to, da sem si ga po tem, kar sem o njegovi vnanjščini večkrat slišala, približno tako predstavljala. Dne 12. t. m. sem mu odposlala pismo v Baden in pričakujem sedaj stvani, ki pridejo ali ne pridejo.

Blagorodna gospa!

Ko sem prišel včeraj iz svojega popotovanja v Švico pozno po noči domu, najdem na mizi več pisem razpoloženih. Eno izmed teh pisem me je razveselilo in — prestrašilo ob enem. To pismo je bilo Vaše, gospa! Čudno mi je bilo pri serci, ko sem ga brati jél. Če dalje berem, bolj mi je ginil strah, bolj mi je raslo veselje. Žerjavico, kakor pravi sv. pismo, ste mi, plemenita gospa! zbrali na glavo. To je maščevanje blage žené! Osramotili ste me, a to osramotenje nema nič ponižavnega zame. In vendar — kako Vam odgovarjati, kako se zagovarjati!

Žena, ki me je poznala in umela kakor le kedó na sveti, dejala mi je enkrat: Ženska, katera hoče izhajati z Vami, mora vas poznati, razumeti potem bo vse voljno preterpela, kar ji pride od vas. Gospa! Kako morem jaz tuji, neznaní, neuredni človek zahtevati od Vas, da me poznate, umete, da imáte potterpljenje z mano? Pisali ste mi, da je gosp. Cimperman naj nesrečnejši človek, ki ga poznate na sveti, in da ste mi „hvaležni za vsako besedo, s katero ga razveselim.“ — To je lepo znamenje Vašega blažega, prav ženskega serca. Glejte, blaga gospa! gosp. C. je nesrečen po svoje, — jaz po svoje! — Temne sence ležé pogosto le prepogosto nad mojo dušo. Lenau-ova osoda, saj jo poznate, mi je često pred očmi. A ne dalje o tem. Gospá, jaz sem bolan, ne na telesi, bolan sem na duši. Pridejo mi ure, ko ne poznam svojega najboljšega prijatelja; vse se mi vidi černo pred očmi, vse tako pustom, prazno, ničévo; vse tako ničemurno, sleparsko, sam videz, sama fraza! Čutim se tako zapuščenega, tako samega na sveti, čutim se neskončno nesrečnega! —

V takem časi so mi došle lepe Vaše prestave BM-ovih popotnih pesmij. Bil je takrat zame žalosten čas. Videl sem da je vse moje prizadevanje izgubljeno, bolj na škodo, ko na prid našemu ubozemu narodú. Vse mé je napadalo, podlikalo mi slabe namene; z eno besedo: gerdo se je ravnalo z mano, kakor z nobenim Slovencem ne, razen morebiti z g. Levstikom. Za ves svoj trúd, za svoje sitnosti in skerbi nijsem ne pričakoval ne zahteval ne dobička, ne hvale, ki je sicer pri nas tako dober kup; želel bi bil samo, da bi se mi bila priznala moja dobra volja, da bi se mi bilo vsaj pustilo moje pošteno, neoskrunjeno dobro ime, moja edina last. —

Izpoznal sem in previdel, da ne morem ničesar storiti za svoj narod, čutil sem da bi bilo bolje, da bi ne bil nikoli peresa v roko prijél. To niso vesela čutila, gospa!

Pa to nij še vse. To, kar Vam mislim praviti zdaj, bode se Vam čudno, nerazumno zdelo; in vendar Vam moram vse povedati.

B. Miranove pesmi, ki sle jih, gospá, s toliko prijateljsko poterpežljivostjo sprejeli — so mi zoperné, ostudne! V teh pesmih je pokazal in razkril, česar bi ne bil smel nikedar storiti, nesrečni človek pred svetom, vso svojo slabost, vse svoje napake, razodel se je revnega, nezmožnega, kakoršnega ga je mati rodila; izkazal se je otroka, ne moža. To „javkanje“, ta larmoyantnost tá mehkúžna sentimentalnost, vse to je osladna, zoperna hrana zdravemu človeku. In rès je pri nas zdaj „bon ton“ zasmehovati te žalostne „pesmi“, katere bi se bolje ne bile nikoli rodile, nikoli zagledale belega dne. Te pesmi niso izmišljene, niso narejene, vse je prečuteno, vse preživljeno; te pesmi so prave „gelegenheitsgedichte“ v Goethejevem pomenu. To so Vam same indiskretnosti, katerih se človek prepozno sramuje. (Kaj je bilo uzrok, da so prišle na dan, o tem pozneje enkrat, ako se Vam bo ljubilo poslušati.)

Glejte, gospá! Zató nijsem sprejel s takim čistim veseljem Vaših prestav, kakor so ga same na sebi zaslužile; zató Vam nijsem bil tako hvaležen, kakor bi bil moral biti; zató Vam nijsem pisal takó, kakor bi se bilo spodobilo. Kaj sem Vam pisal, sam ne vem, ker pismo je bilo pisano, kakor sem Vam že rekel v nesrečni uri. Zdaj Vam ne rečem družega, kakor: Blaga gospá, imejte potrpeljenje z mano, in, ako mogoče, — odpustite. Odmerjeni prostor je skoraj pri kraji. V kratkem Vam pišem zopet dalje, ako mi dovolite.

Veseli me serčno slišati, da se dobro počutite na kmetih. Priporočam se Vam, ter pozdravljam Vas iz serca

Vaš

V Badnu 16. 8. 71.

hvaležni Stritar.

Gospé Lujizi Pesjakovi.

V gosté meglé dolina je zavila;
Kar v njej živi, vse žalostno medleva,
Metulj ne léta, tica ne prepéva,
Ker blagodejna solnca luč je skrita.

V življenja mojega temné nižave
Tako okó je Tvoje zasijalo
Iz jasne, mirne, solčnate višave.

Meglé se razdelé — in čarovita,
Zasiye luč; — vse radost razodéva;
Sladko v goščavi tica žvergoleva,
Metulj s čebelo se po cvetih hila.

Tolažbo, upanje mi spét je dalo
Zató, gosa preblagal iz daljave
Sercé Ti moje glasno kliče: „Hvalo!“

Boris Mirán.

16. 8. 71.

8.

Blagorodna gospá!

Za nezasluženo prijazne besede Vašega zadnjega pisma zopet družega ne, ko: Hvalo!

V svojem predzadnjem pismu mi pišete, da ste bili enkrat na Dunaji, in da ste me hoteli videti. Jaz sem sicer slišal praviti, da ste na Dunaji, a da imate tako misel, tega se nijsem nikakor nadejal, sicer bi ne bil čakal, da me vabite; prišel bi bil iz prostega nagiba in z velikim veseljem poklonil se takó visoko čislani gospé; če tudi nij moja navada vklanяти in poklanjati se tudi najvišim gospódam. Zategadelj sem bil velikokrat krivo sojen, in ponosen, ošaben imenovan. Jaz se pa te napake čisto prostega čutim in terditi bi smel da to moje ravnanje izhaja ravno iz nasprotnega vira. Nobene stvari se ne bojim tako na sveti, kakor vrvati se, nadležen biti komú. Pri Vas, gospá, je drugače. Vi ste mi že toliko prijaznosti izkazali, da bi se ne bal Vas nadlegovati.

Obljubil sem Vam zadnjič povedati, kako so na svet prišle B. Miranove „pesmi“. Dolgo so bile že zložene in spisane ko nij še nihče vedel, da so na sveti; tudi gg. Jurčič in Celestin, s katerima sem se slednji večer pogovarjal o literarnih stvaréh. Po nesreči sem se bil enkrat zagovoril, da imám sam nekaj; potém nijsem imel mirú, da sem dal bukvice obéma zaporedoma, in sicer s pristavkom, naj mi povesta, ali so to — „pesmi“? Odgovorila sta mi obá, da so „pesmi“ in „še kakšnel“ — in še veliko drugih nepotrebnih stvari. S tem je bila stvar končana. O izdavanji nijsem hotel nič slišati. Po Janežičevi smerti so mi jeli prigovarjati, da naj izdajem literaren list, zlasti potém ko nij Jurčič sreče imel. Jaz nijsem hotel nič vedeti o tém. Da bi imel mir, rekel sem svojim priganjalcem, da hočem poskušati s pesmimi, prepričan, da me bo mali „fijaško“ obvaroval vélicege — z listom. Potem bi jim bil lahko dejal: Saj vidite,

da ne gré, moje imé nêma nič veljave pri Slovencih. Nesreča je hotêla drugače. Pesmi so mi pulili iz rok, kakor bi se bil ves svet zgovoril in zagovoril. Po tej dovolj prozajični poti, in smel bi pač reči — dozdam še nenavadni poti prišle so B. Miranove pesmi med svet.

Serčno me je veselilo slišati, da se tako dobro počutite „na kmetih“. Tudi moje „kmetovanje“ nij ravno napačno. Baden rês nij tako idiličen, kakor je Dol. Poln je, nallačeno poln židov; žveplenega sopara, lišpa, vsakoverstne ničemurnosti. Židov, pravim — a pristaviti moram: tudi židinj, ki nijso, pri živem bogu! nikakor napačne. Lepa je kersanska vëra, in blagor mu, kedôr jo imá in se po njej ravná — a lepa židinja — bog ti meni grehe odpusti! Izkušnjava je velika! Samó to je dobro — da človek pri vsem têm še lahko svojo vero ohrani! — Jaz sám nijsem vedel do sedaj, da sem tako strašno, pregrešno posveten človek, kakorsnega se zdaj nenadoma izpoznal. A mislite, gospa! Štiri-najst dni sem popotoval po švijski — lepa dežela, visoke gorê, bistra jezera, hladne doline vse kar človeško oko veseli — a ne — ne enega samega prijetnega obraza! — —Vsa lepota, kakor je videti, se je razlila tukaj samo čez deželo — človek je tù žalostna, a potrebna „staffagea“! Toda kaj porečete, gospá, ko me slišite tako govoriti? Sam bog vedi, kako sem zašel na to polzlo pol? Hotel sem Vam samo povedati, da je mogoče pametnemu človeku tudi tukaj prijetno živeti ako se hoče umekniti in odtegniti, kakor jaz, vsemu ničemurnemu hrupu. Samó moje oči me malo motijo, res so se že mnogo pokrepčale, vendar ne smém še dolgo brati zlasti drobnega tiska. To je velika nadloga! Sicer pa sem zdrav in krepák in pa — o groza o proza! — gospá — debelim se — debelim — nij to strašno? Sama dobra vest in pa redno, solidno življenje! — tako se že na tem svetu čednost sama plačuje — da se bogu vsmili!

Zdaj pa že vidim, da moram končati; pametna beseda mi noče iz perësa. Kaj porečete, gospa? Imejte blagovoljno poterpljenje z menój. Ne sodite preostro mojih pisem, ne primerjajte jih sê svojimi, katerim se moram le čuditi. Taka pisma so redka prikazen med ženskimi, tudi med nemškimi — a mislili boste na zadnje, da se Vam hočem prilizovati zato sklenem nanaglomato svoje „pisano“ pismo.

Ne zamerite, blaga gospa! Vaši prijaznosti se priporoča, serčno Vas pozdravlja

V Badnu 26. 8. 71.

Vaš

vdani Stritar.
(Dalje prih.)

MANICA KOMANOVA.

Pirhi.

Pozdravljena, Metka! Torej si vendar prišla. Dolgo te že čakam. Pa kako si zala! Vsa nova, kajne. Jej no! Pirhe imam že pripravljene, zate vedno, kajpada! „Tako je gostolela stara Lončarica, ko je vstopila dvaindvajsetletna rdečelična Kodranova Metka.

„Veste, botra,“ začne Metka malce v zadregi, „saj mi ni za pirhe, res ne. Ampak stara navada. Rada vas obiščem.“

„Saj vem, saj vem. Lepo je, da se še vedno spominjaš na svojo staro botro. Malo je takih. Vsedi se no, vsedi!“

Metka odloži mašno knjigo na mizo in se vsede na ponujeni stol.

„Ali ste kar sami, botra?“

„Sama. Gašperja še ni iz cerkve. Ne vem, kam se je vtaknil. Oh Metka, same križe imam ž njim. Trideset let bo star, pa je tako — ne vem, kako bi rekla — tako čudno sam svoj.“

„Kaj pa mu hočete? Saj je priden.“

„O tisto pa tisto! Priden je še preveč, toda previdnosti nima, to je. Glej, jaz sem že stara in ne morem vsemu kaj. Res, da imava samo bajtico, pa se le preveč dela nabere za dva. Tolikokrat mu prigovarjam, naj bi se oženil. Saj je že čas, on pa kar odlaša.“

„Veste botra, Gašper še rad fantuje.“

„Tisto ne. Samo tako čuden je. Ko bi ga šla jaz ženit, potem bi že bilo morda. Sam se ne bo nikoli. Metka, tako-le sem premišljevala včasih, kaj ko bi ga vzela ti? Bajtico imamo brez dolga in Gašper je drugače prav dober človek. Nič hudega ti ne bo pri nas. Vedno tudi ne boš mogla ostati doma, saj veš, sedem vas je in mlajši te že izpodraščajo. Kaj praviš“

Metkina že itak rdeča lica so zardela še bolj. Bila je v zadregi.

„Botra, hm, to ni kar tako. Ne vem, kako misli Gašper.“

„Brez skrbi, Metka! Kar je meni prav, bo tudi Gašperju. Samo povej, ali bi ga vzela?“

„Hm, — bi ga, če ni drugače.“ Starka je tlesknila z rokami.

„Vidiš, vidiš, saj sem vedela, da si pametno dekle. Ne bo ti žal, prav gotovo ne. Boš videla, čisto domača boš pri nas. Pa kaj bi ti pravila, saj se poznamo. „Nato je zgovorna botra vodila svojo bodočo sinaho od shrambe do shrambe ter ji razkazovala to in^oono. Metka se je odpravila domov precej pozno in vsa obložena s pirhi.

Še tisti večer je na oknu Metkine spalnice nekaj zaropotalo:

Trk, trk, trk! „Metka, hoj Metka, oglasi se no, saj sva prijatelja!“

Kmalu nato se je začul iz sobice zaspan glas: „Daj mir! Kdo pa si, sitnež?“

„Hoj Metka, ali res ne poznaš Gašperja? Pridi sem in odpri okno! Pirhov sem ti prinesel.“

Malo okence se je oddrznilo in Metka, ogrnjena z veliko zimsko ruto, je stala pred Gašperjem, ki je držal poln klobuk rdečih pirhov in rumenih pomaranč: „Na Metka, na! Ne bodi huda, da sem te predramil!“

„Gašper, kaj li nosiš! Saj sem že pri vaši materi dobila dovolj pirhov.“

„Eh no, tisti so bili materni, ti so pa moji, sakramiš!“

Metka je začela prazniti klobuk in vprašala smeje: „Gašper, kaj bom pa jaz tebi dala?“ — „Nič. Kaj bi dajala!“

Dekle ni vedelo, kaj bi, in da bi reklo vsaj nekaj, pravi: „Kako to, da si prišel? Prav nič te nisem pričakovala.“

„Veš Metka,“ začne vasoalec s težavo, „naša mati pravijo, da bi se midva vzela.“ — Globoko se je oddahnil fant pri teh besedah, dekle pa se je zasmejala na ves glas.

„Kaj pa ti praviš na to, Gašper?“

„I, meni je prav, če je tudi tebi.“

„Pa naj bo še meni, nol!“

Na te besede je fant veselo zamahnil z izpraznjenim klobukom:

„Holadri, zdaj grem pa kar materi povedat.“

„Čakajmo, Gašper! Eno in drugo se imava še pomeniti in potem — z našim očetom boš moral govoriti.“

„Ej, Metka, to vse kar naši materi prepustiva, mati znajo. Bodo že vse tako uredili, da bo prav. Lahko noč! Metka, kar spat pojdi!“

Vasovalec je izginil v temno noč, dekle se je pa hočeš nočeš, zarilo nazaj v posteljo.

Par dni pozneje je šla Lončarica kar tako „slučajno“ čez Kodra-novo dvorišče. Kodran je stal pred hlevom in ogledoval neko poljsko orodje. Že od daleč ji je zaklical: „Odkod in kam, stara?“

„Z njive grem. Za krompir pripravljava z Gašperjem. Vaši ga že sade. Pa kako so pridni. Kar gledala sem jih. Metka, ta je že kar pod vrhom. Tako-le ti pravim, Kodran, treba bo gledati, da jo kam pripraviš. Saj dekle je pridno.“

Kodran se je popraskal za ušesi. „Veš Lončarica, dandanes se težko najde kaj primernega.“

„Kako da ne! Saj dekle je, kakor sem rekla, pridno.“

„Že res, toda snubači ne gledajo toliko na pridnost. To-le, to-le vleče.“

In mož je pomenljivo pomel palec ob kazalec.

„Ne vselej, sosed, ne vselej! Jaz bi vedela za enega, ki gleda samo na pridnost in poštenje.“

Kodran postaja pozoren. „Katerega misliš?“

„Naš Gašper.“

„Kaj poveš. Ali misliš zares, ali se samo šališ?“

„Čemu bi se šalila! Ni vredno.“

„Ta mi je pa všeč. Pameten fant. Če je tako, še danes bom govoril z Metko.“

„Ni treba, sem že jaz. In tudi Gašper ji je menda že nekaj omenil.“

„A tako. No, potem je pa kar dobro. Koliko boš pa zahtevala dote?“

„Kaj tisto! Čim več ji daš, tem več bo imela. Dosti ji ne moreš dati, ko imaš še dovolj drugih za njo. Pa saj ne vprašam toliko za denar. Dekle je pridno in to je tudi nekaj.“

„Vidiš jo, lakomna pa nisi. Kar bom mogel, bom dal. Kdaj pa misliš, da bi naredili?“

„Jaz bi rekla, o Kresu je Metka že lahko pri nas.“

„Prav, prav. Takrat je sicer največ dela in težko jo bom pogrešal, pa kaj hočemo!“ — — — — —

Ko se je začela zlatiti pšenica, je postala Metka mlada Lončarica in odslej ji ni bilo treba nič več hoditi k botri po pirhe.

Hasanaginica.

1. februarja t. l. smo v naši operi doživeli premijero L. Šafranek-Kavičeve glasbene drame v treh dejanjih „Hasanaginice“, kateri je po svoji drami napisal besedilo prerano umrli najspretnější hrvatski dramatik Milan Ogrizović. Premijera in ž njo vred vse ponovitve Hasanaginice so dosegle močan, presenetljiv, globok in trajen uspeh. V prvi vrsti pripisujem ta uspeh pretresljivi vsebini te najlepše izmed narodnih vzhodno-slovansko-orijentalnih pesnitev.

Vuk, ki je „Hasanaginico“ objavil v svojem zborniku, ji dodaja sledeče pojasnilo: Ta pesem je bila prvič tiskana 1774. leta v Fortisovem popotovanju po Dalmaciji (Viaggio in Dalmatia) v hrvatskem originalu in v italijanskem prevodu, a iz tega prevoda jo je prevedel Goethe 1789. l. v nemški jezik: tako je ona prva naša pesem, ki se je pojavila v učeni Evropi. Iz Fortisovega popotovanja sem jo 1814. l. prepisal in jo potem tu (v zborniku narodnih pesmi) natisnil z mnogimi tiskarskimi, a po vsi priliki tudi pisarskimi pogreškami, ki sem jih, kolikor in kakor sem znal, popravil. Pozneje pesmi zato nisem več natisnil, ker sem vedno čakal, da bi jo v narodu kje od koga slišal: no, do sedaj nikjer nisem našel niti sledu. Ako bi Fortis povedal, kje jo je slišal in zapisal, bi jaz, potujoč po Dalmaciji, šel tja ter izpraševal najstarejše može in žene; toda on tega ni povedal. Tako jo zopet ponatiskujem po Fortisu.“

Menda tudi do danes niso našli sledov pesnitve „Hasanaginice“ v narodu še nikjer in bi človek zato mislil, da jo je Fortisu pripovedoval človek, ki jo je sam spesnil. Ali, akoravno je bil to neznan, skromen pesnik, ki je svoj umotvor Fortisu predal kot narodno blago, pa je bil ta tihi pesnik velik, nesmrten pesnik. Po Goetheju su Hasanaginico obdelali drugi nemški, italijanski, francoski, angleški in slovanski literati. Marsikateri dramatik jo je poskušal dramatisirati, toda najizčrpnije, četudi z nekaterimi izpremembami, je uspela dramatisacija Milanu Ogrizoviću. Njegova drama „Hasanaginica“ je postala zadnji dve desetletji najpopularnejše jugoslovansko odrsko delo. Tudi v našem dramskem gledališču nas je ganila že do solz. In vendar naše zapadno misleče in čuteče ljudstvo docela dejanja v „Hasanaginici“ ne more razumeti, ako se ne vtopi in poglobi v muslimanski milje, v tradicionalne šege in navade muslimanskega družinskega in družabnega življenja tedanje dobe. Dandanes je vse že drugače, zlasti v Turčiji. Turška žena je v svoji domovini postala evropsko svobodna. Doživel sem sam ob prevratni dobi v Turkestanu prelom med ženskim robstvom in uveljavljanjem novih načel ženske osvoboditve iz tisočletnih družabnih in verskih spon. Najmanj se je modernizirala turška žena do danes pri nas v Jugoslaviji. Daleč od centra nove emancipacijske dobe naša turška žena še vedno nosi prikrit obraz, katera šega je najmočnejša zaveznica tuberkuloze, ki je neločljiva spremljevalka nazadnjaškega turškega ženstva. Še danes je turška žena in turška ženska deca izobčena iz javnega življenja, še danes ždi zaprta za zamreženimi okni siromašnega harema, še danes je odvisna od dobre ali slabe moževe volje. Še danes, da, ali le pri nas, pri „pravovernih“ muslimanih, ki se drže trdovratno in strogo svojih reakcionarnih pradačnih tradicij.

Hasanaga pa je hotel ženo, ki bi preko vseh teh staroverskih ograj, preko vseh globoko ukoreninjenih muslimanskih družabnih običajev in verskih šeg prinesla svojo ljubezen k njemu.

Ranjen leži Hasanaga nedaleč od svojega doma v šotoru s svojo vojsko. Sam je; ni ga, ki bi mu obvezal rane, ki bi mu pomagal prebdeti dolge, mukepolne noči. Obiskala ga je mati, obiskala sestra. Žena si do njega ne upa. Sram jo je, kaj bi rekli njegovi tovariši, kaj bi rekli njegovi vojniki, ako bi nepozvana mimo njih prišla k možu. Morda ji je treba le banalne operacije? Morda bi se ljubljena mož razsrdil nad njo? S prstom bi kazali za njo, ako bi prelomila pradedno pravilo, ki pravi, da sme žena k možu le tedaj, ako jo ta pozove. Mož hoče preizkusiti silo njene ljubezni. Preko vseh ovir naj pride k njemu, ako ga ljubi v resnici tako, kot pričakuje to ponosen junak, mož na višku svojih sil. A ona ga čaka doma, čaka njegovega poziva, vsa drhteča, vsa hrepeneča in niti v sanjah ji ne pride na um, da želi mož v dnu svojega srca, da bi ona poteptala običaj, ki je bil svet že pri njenih pradedih. Zaman čaka on, zaman čaka ona. In ko mine dan za dnem, ko so se začele celiti rane in ko žene ni in ni, se mož razsrdi in ji sporoči, naj ga ne čaka več v dvoru, niti pri njegovi družini. Um ji zastane, ne more razumeti moža. Samo eno misli: ne ljubi me več. Vreči se hoče skozi grajsko okno, ko zasliši konjski peket. Pred usodnim korakom jo obvarujejo otroci. Prišel je le njen brat. Vrne se tudi njen mož s spremstvom. Mračen zopet čaka, a zopet zaman, da bi se mu vrgla k nogam. Preponosna je, kajti pripeljal je s seboj lepo sužnjo, pahnil ženo od sebe. Po tedanjem muslimanskem običaju sme mož ženo odpoditi iz doma in od otrok, toda vrniti ji mora vse, kar je prinesla k hiši, ako ji ne more dokazati dveh težkih pregreh: nezvestobe in neplodnosti. Nihče na svetu ji nezvestobe ne more očitati, a rodila mu je petero dece. Da ji torej oprostilno pismo. Silno težko je njeno slovo od otrok. V solzah okoplje najmlajše svoje dete. Ponosni brat odvede strto, a ponosno sestro. Mož ji očita, da ima kamenito srce. S tem najhujšim očitkom, a najmanj resničnim, jo hoče zadeti v dno duše. Morda se le zgrudi v njegovo naročje? Ne! Kajti njen ponos, a še bolj prelom, z vso tradicionalno laži-konvencionalnostjo ji to brani. Odit mora z bratom na svoj dekliški dom. Takoj po odhodu od moža in svoje dece pa postane iznova žrtev stare, ukoreninjene muslimanske navade. Ni dovolj, da ji je mož dal oprostilno pismo in s tem priznal, da je bila poštena, zvesta in plodovita: omožiti se mora v drugič, da opere s sebe tudi najmanjšo pego. To zahteva pri mladih ženah običaj, zahteva to njena čast, hoče pa to tudi njen brat, ki je zopet oni mož, ki ji ima pravico ukazovati, ona pa ga je dolžna slušati. Imoški kadija jo je ljubil še preje. Znova se je približala, in ona, hočeš, nočeš, mora s krvavečim srcem privoliti v zvezo z njim. Mimo aginega dvora mora s svati. Dolgo, gosto tančico si nadene, da bi je ne spoznali njeni zapuščeni otroci in da bi skozi njo tudi sama ne videla. Čmerni aga pa skuša pregnati tugo, boč, težke misli. Pojo in plešejo mu sužnji. Čerkezkinja, ki mu naj nadomešča ženo, se obleče v njeno obleko. Aga, misleč, da se je vrnila ljubljena žena, ji pohiti nasproti z odprtimi rokami. Videč prevaro, vrže aga sužnjo na čisto. Otroci žalujejo po materi in pripovedujejo o nji očetu. Svatje se bližajo. Otroci spoznajo mater. Ljubeča mati ne more mimo njih, ne da bi se od njih poslovila, ne da bi jih po starem običaju obdarovala. Otroci jo prošijo, naj ostane, naj bo vse tako, kot je bilo. Zopetni očitek age, da je njeno srce kamenito, jo privede končno v njegovo ljubeče objetje. Prekasno! Od ljubezni, od prevelike sreče ji počí srce.

Tako je Ogrizović zaključil pretresljivo dramo. V narodni pesmi pa počí materi srce ob slovesu od otrok, mož in žena pa ostaneta trda in konsekvéntna do konca.

L. Šafranek-Kavić je komponist najodličnejših kvalitét, močan dramatik, rutiniran gledališki muzik, tenkočuten muzikalni graditelj. Prav nič ne pretiravam, ako trdim, da je „Hasanaginica“ najodličnejša jugoslovanska opera do danes. Premijero je vodil operni ravnatelj g. Mirko Polić, glavne partije so peli: ga. Thierry-Kavčnikova Hasanaginico, g. Križaj Hasanago. Pintorović-bega, brat Hasanaginice g. Grba, Imoškega kadija g. Vičar iz Zagreba, ostale redkejšé vloge so peli: ge. Ribičeva, Španova, Ramšakova, Jeromova itd., ter gg. Perko, Janko in Rus.

Nad vsako običajno pohvalo je bila ga. Thierry-Kavčnikova, kar genialna tragedinja, kakršnih pri nas vidimo le vsake svete čase.

Uverjen sem, da je „Hasanaginica“ do sedaj njena najodličnejša kreacija. Njeni visoko umetniški Hasanaginici je vredno postavil ob stran gospod Križaj mračnega, silnega Hasanago. Za ta umetniški par nas sme zavidati vsaka velikomestna opera. Ako ne bi tudi ostali sopevci, oziroma soigranci v okviru silno učinkovite opere storili v najvišji meri vsega, kar so zamogli, bi opera sigurno ne imela tako globokega uspeha. „Hasanaginica“ mora prej ali slej zavojevati svetovne odre.

PROF. DR. K. OZVALD:

V letih nerodnih.

(Pedagoško poglavje za odrasle.)

Pravkar sta se na našem književnem trgu pojavili iz mlade duše izpočeti novosti, ki se bojim za njuno „usodo“. Ljubica P r e n n e r je objavila povest „Trojica“ in Bratko K r e f t je napisal roman „Človek mrtvaških lobanj“. In obhaja me bojazen, da se zopet enkrat utegne tako docela po naše pokazati, kako prav je imel staroveški vedec in videc z izrekom: „Habent sua fata libelli“ (knjige doživljajo vsaka svojo — usodo). A ta bojazen mi narekuje sledečo roko vet stavkov za nekakšen most med seboj nega razumevanja, kateri bi naj držal od tistih, ki knjige pišejo, pa tja do onih, ki jih čitajo.

Vsaki knjigi je vsebino (kajpak z obliko vred) dal pisatelj, to je živ človek, ki se nahaja v teh in teh letih (zrel mož ali žena, mladostnik, nekdo postaren...); in prav tako se vsaka knjiga normalno obrača do živega človeka — do čitatelja. Knjiga, ki bi že sama po sebi ne težila za tem, da v duši čitatelja ukreše tak in tak utrip življenja: misel, čustvo, hotenje..., je imela ostati — nenapisana.

A kdor piše knjigo, n. pr. „resne“ vsebine, nikar ni nemara nekakšen zgolj duhovno usmerjen bogočlovek. In prav tako tudi pisec knjige z „lahko“ vsebino te ali one vrste ni samo „čuten“ človek. Eden in drug sta marveč — cel človek, to je nekdo, ki nosi hkratu v sebi božji in pa „človeški, prečloveški“ del svojega bitja in žitja. In podobno je tudi čitatelj sočasno o b o j e ; i v človeku, ki čita knjigo, se, če že ne zavestno, pa vsaj podzavestno udejestvuje več prav različnih plasti njegove osebe:

„kri,“ interesi, duhovno-kulturna usmerjenost... In prav to je stvarni votek dejstvu, da imajo knjige — svojo usodo. Samo s tega vidika je domljiva Cankarjeva tožba o publiki in recenzentih: „kažem narodu, kako je majhen, kako je malodušen... Kažem mu glorio breznačelnosti, češčenje hinavščine, slavo laži; zato da se predrami, da spozna, kdo in kje da je, ter da pogleda v prihodnost... Slikal sem noč, vso pusto in sivo, polno sramote in bridkosti, da bi oko tem silnejše zakoprnelo po čisti luči... Iz noči in močvirja je bil v nebeške daljine uprt moj verni pogled — vi pa ste me razglasili za pesimista!“ Niso ga razumeli!

Za usodo obeh knjig, ki sem jih prej v misel vzel, se bojim še radi tega, ker iz njiju govori mlada, to se pravi, tista ne še dozorela duša, ki je po svoji strukturi vse drugačna od duše doraslega človeka. Da starejši rod ne razume, bodi da ne more, bodi da se ne potrudi razumeti mlajšega v njegovem mišljenju, vrednotenju, hotenju, dejanju in nehanju: to je ena izmed najusodnejših pomanjkljivosti sedanje dobe in pa očividni znak hude „krize“. Kaj vse se dandanašnji ne govori in piše, oziroma tiska, pa tudi dela za telesni in duhovni blagor mladine, ki da je up in nada boljše bodočnosti. In vendar fant pa dekle brez ovinkov ter vedno odločneje izjavljata, da ne marata več dosedanjega, po „starokopitnih“ načelih in tradicijah ukrojenega varuštva, ampak da hočeta samostojno, po lastni pameti preživljati mladost ter se po svojih nazorih in vzorih pripravljati za bodočnost.

Vse to je pač kričeč dokaz, da mladostnika in mladostnice dandanes ni več mogoče uspešno uvajati v kulturno življenje brez globljega razumevanja njegove razvojne stopnje. „Leta nerodne“ ali pubertetna leta (tam od 14 do 21) so najtežji, pa tudi najpomembnejši del v osebnem razvoju človeka ter naračajo vsem tistim, ki imajo tako ali tako opravka z mladino (doma, v šoli, uradu...) — veliko odgovornosti.

Ta, dozorevajoča leta so v človeškem življenju nekakšno vmesje („Zwischenland“), ko dečko in dekle sicer nista „že“ več otrok, toda prav tako tudi „še“ ne — dozorel človek. Je to doba, ko fant in dekle predvsem drugim spolno doraščata. Obenem pa se mladi in mlada zdaj kakor zamakneta v svojo duševnost ter pričneta veliko borbo za samostojno orijentacijo v ocenjevanju sveta, življenja in njegovih nalog.

Zato pa ni kaj prida postopek, če starejša generacija pubertetno mladino v njenem mišljenju, vrednotenju in snovanju meri samo na svoj, poznejšim letom človeškega življenja prikrojeni vatel. In kakor razodetje mi zveni iz verzov mladega Župančiča:

O, jaz sem bogat —
pomagaj, pomagaj mi dvigniti
moje duše zaklad!

Tudi literarnih tvorb iz pubertetne dobe nikar ne hodimo presojati po absolutnem estetskem merilu — ne vsebinsko in ne obli-

kovno! Z ene in z druge strani glejmo marveč v njih — „materijal“, ki nam utegne razpečatiti cele bukve življenjskih ugank, če se ga lotimo z ljubeznijo in pa s spoštljivostjo. Še posebe dragocen pa lahko postane ta materijal v takih primerih, ko mladi avtor govori o samem sebi in pa o svojih vrstnikih po starosti, kakor v obeh zgoraj omenjenih knjigah! A gonilne sile, pospešujoče okolščine in ovire ter smisel in cilj poti, ki jo prehodi otrok in mladostnik v svojem razvoju od rojstva pa tam do 20-ih let mladega življenja, sem skušal pojasniti v svoji knjigi „Duševna rast otroka in mladostnika“ (1930).

Domovina v tujini.

(Iz pogovora z go. Pavlo Lovšeto.)

(Konec.)

Kako pa je z njihovim maternim jezikom? V ameriških listih čitamo mnogokrat izraze, ki jih tukaj ne razumemo. Prav posebno se čudimo, ko čitamo v slovenskih listih vedno nazive: Mr., Mrs. Miss — kakor da bine imeli aline poznali izrazov: gospod, gospa, gospodična? Kako bi bilo, če bi bili tudi pri nas tako popustljivi in bi pisali o Herr Tratnik in signori Gorenjec? In zakaj si našil ljudje tako potujčujejo svoja imena? Vsaj v slovenskih listih bi tega ne bilo treba.

„Težko vprašanje ste načeli, gospa urednica. Na nas doma dela vse to seveda močen vtis potujčevanja Slovencev v Ameriki. Glavni vzrok bo pač v tem, da Slovenci vobče nimamo tiste odpornosti in žilavosti, kot jo vidimo pri velikih narodih.

Težko boste doživeli, da bi Johann Schönberg postal po par mesecih med Slovenci že Ivan Šenberk. Mislim, da imate prav, to zunanjo obliko svoje materinščine bi pač lahko varovali vsaj v lastnih časopisih, da bi ne bil slovenski list kot pol tiča, pol miša.

Jako kočljiva je tudi zadeva slovenskega občevalnega jezika v Ameriki. Vsi vemo, da so narečja v vseh jezikih po vsem svetu nekaj nezogibnega. Čim manjši je narod, tem hitreje se vdaja tujemu vplivu, in čim delj živi med tujci, tem več njihovega jezika meša med svojega. Naravno torej, da doživljajo enako usodo tudi ameriški Slovenci, ki živijo raztreseni med ogromnim angleškim življem. Res je, da naši rojaki mnogo žrtvujejo za slovenske kulturne ustanove, res je pa tudi, da je tuji val mnogo močnejši. In še nekaj: za slovensko vzgojo mladine je malo ali nič poskrbljenega. Saj naletite na redke, takozvane slovenske šole, toda to ni drugega kot privatna šola, ki jo vzdržujejo slovenski starši, ali tam

se otroci pripravljajo za gimnazijo iz vseh predmetov v angleščini, za slovenščino pa že ni več časa. V neki taki šoli poučuje 5 slovenskih šolskih sester — 8 razredov. Otroci so zelo srčkani in vzorno odkritosrčni, njihovo razmerje do učiteljic domače in prijateljsko, sestre se na vse mogoče načine trudijo ž njimi — toda čudežev delati ne znajo, ne eni ne drugi. In tako lahko sedite v slovenski družini, kjer se z otroki ne morete pogovoriti v materinem jeziku, ker vas ali sploh ne razumejo, ali pa povzamejo le približen smisel in odgovore — angleški ali v najboljšem slučaju v ameriški slovenščini. Zanimiv članek je tozadevno spisal v koledarju „Ave Maria“ slovenski župik g. Z. Oman, ki živi v največji slovenski koloniji v Clevelandu in pozna razmere in govorico svojih rojakov gotovo mnogo bolje kot mi začasni opazovalci. Evo Vam nekaj značilnih stavkov: (stran 174.) „... Mi Amerikanci smo pa še posebno blazni za dolarjem, to je gotovo in jasno. Vse merimo le po eni meri: Koliko pa mi vrže? Koliko bom radi tega bogatejši? Ta materializem je prevzel tudi naše Slovence. Slovenske družine cenijo vse po tem, koliko dolarjev jim prinese ta ali ona stvar. Uvidevajo pa pri tem, da je v tej novi domovini angleški jezik tisti, s pomočjo katerega se pride naprej. Pri delu je treba angleščine. Pri trgovini je treba angleščine. Ako ima kdo opraviti z vlado, je zopet treba angleščine. To je po mojih mislih vzrok, da so začeli naši Slovenci v Ameriki devati vso ceno edino le na tukajšnji domači jezik. Pri tem pa so izgubili smisel in ljubezen za svoj materni jezik in ga začeli zanemarjati.

Te ameriške razmere, ker je namreč povsod potrebna angleščina, vrhu tega pa prenizka cenitev svojega krasnega materinskega jezika in če nadenemo še slovenske liste v Ameriki, ki se le prehitro poslužujejo angleških ali ameriških izrazov, vse to je dalo povod, da so začeli starejši vmešavati v svojo čisto slovenščino tuje besede. Za zgled naj navedem nekaj vsakdanjega: „Nov havs sem kupu na kornerju fortinain štrit pa supirior. Havs dosti stane. No, pa je tud nais. Spodaj ima dva porča in pet rumov. Na opštes je velik front rum štir bedrumi pa dva kiloseta. Tudi besment ni majhen. Ima furnes, londro, shrambo za tule pa dvoje štepse.“ To je ameriška slovenščina.

... Ti in še nekateri drugi zgledi nam kažejo, kako strašno razdrapana in z ameriškimimi krpami zakrpana je naša ameriška slovenščina. Ali se nam je potem čuditi, da naša mladina nima tiste ljubezni in spoštovanja do nje, katero bi morala imeti, če bi bila čista, dasi je priprosta? — Če hočemo torej ohraniti mladino narodu, moramo začeti pri starejših. Družinskim očetom in materam moramo predvsem dokazati, da je pristnost in čistost slovenskega jezika doma v družinah neobhodno potrebna, ako hočemo, da jo bodo spoštovali tudi otroci. Povedati jim moramo, da je slovenski jezik eden izmed številnih slovanskih jezikov in že radi tega vreden, da ga cenimo. Saj Slovani tvorijo eno četrtino ljudi na svetu itd.“

Veseli me, da tako sodi mož, ki je sam ameriški Slovenec in kateremu menda ne bo kak gorečnejš podtikal zlobnih namenov radi tega odkritega priznanja (kot se to včasih čuje, če kak evropski Slovenec konstatira to žalostno resnico.) Te rak-rane ne bomo spravili s sveta s prekanjem, temveč le s smotrenim delom in s srčno izobrazbo.

Slovenski kulturni delavec, ki živi že čez 30 let v Ameriki, mi piše: „Prejkoslej bomo morali iskati vzrokov za naše dosedanje težkoče v našem zgodovinskem ozadju. Največ naših izseljencev je prišlo v Ameriko pred nekako 30 leti. Prišli so sem s parletno ljudskošolsko izobrazbo. V domovini niso hodili h kulturnim prireditvam, niso brali drugega kot Mohorjeve knjige, le izjemoma še kaj povrh. Prišli so v Ameriko brez močne narodne samozavesti. Vezi z domovino so bile — naravno — le osebnega, družinskega in denarnega značaja. Pa da bi se bila stara Avstrija vsaj pozneje kaj pobrigala za nas! Pomislimo le to: kako vse drugače bi bilo danes z nami v Ameriki, če bi nam vlada v domovini — ki je bila dovolj bogata, da je razsipala milijone za nemško propagando — že pred 30 leti začela pošiljati k nam domače kulturne delavce in umetnike, ki bi bili našemu narodu v inspiracijo! Jaz se zelo čudim, da smo še toliko dosegli. Da si je narod vkljub tako skrajno pomanjkljivi vzgoji, ki mu jo je naklonila domovina, toliko priboril, moramo vsekakor pripisovati prastari slovenski poštenosti, marljivosti in žilavosti.

Če je torej naš preprosti razumnik hud, ko mu kdo namigne, da ne bo Slovenstvo v Ameriki dolgo živelo, je to izraz užaljenega narodnega ponosa in obenem žalosti, ker dosedaj ni mogel dati svojim otrokom zadostne narodne vzgoje. Globoko se zaveda, da je vse naše narodno delo kvečjemu poskus, rešiti, kar se še da rešiti...“

Da pa ima naš narod v Ameriki mnogo dobre volje, me je prepričalo dejstvo, da tam med najpriprostejšimi delavci najdete vedno slovenski časopis — še po več — in tudi knjige, ki izhajajo tam, bodisi originali ali prevodi, se prodajajo mnogo hitreje kot v stari domovini.

Pesnik Ivan Zorman, ki je izdal že par zvezkov svojih slovenskih poezij, je v zbirki „Slovene (Jugoslav) Poetry“ poangležil nekaj Prešerna, Levstika, Jenka, Gregorčiča, Aškerca. Medveda in Funtka. Naši ljudje so marljivo posegali po knjigi, in pred kratkim mi je javil prevajatelj, da je knjiga že skoro razprodana — to v dobi dobrega leta!

Ako se bo vplivalo na mladino, da se ne bo sramovala domovine svojih očetov in njih jezika, potem morda naš narod v Ameriki le še ni zapisan tako nagli smrti, kot mislijo nekateri.

Nekoč mi je mlada in sicer naobražena Američanka, hči slovenskih staršev, rekla: Saj „vaša“ slovenščina sploh ni jezik; premorete komaj par sto svojih besed, vse drugo si izposojate iz — angleščine.“ Najbrž je doma poslušala tako slovenščino, kot jo je opisal g. Oman, in je imela po svoje seveda prav.

Končno naj omenim, da je tam preko mnogo naših ljudi, ki so naročeni tudi še na časopise iz stare domovine. Toda umevno je, da teh listov ne čitajo s tisto pozornostjo kot svoje lokalne, ker je naravno, da svetske novice po par tednih nimajo več tiste aktualnosti kot takrat, ko so jih čitali že v angleških dnevnikih. Vpoštev prihajajo zanje le še novice iz njim znanih krajev, kar pa je seveda za posameznika mnogo premalo, da bi se lahko zadostno vežbal obenem tudi v čitanju slovenščine.

Poglavje o slovenskih knjigah med našimi Američani Vas zanima? Saj sem naletela na par inteligentov, ki so bili informirani o literaturi mlajše dobe, tudi nekaj knjig ali revij sem videla pri njih — toda te Slovence lahko naštejem na prste. Velika večina pozna le par pesnikov in pisateljev starejše dobe, one iz polpretekle komaj po imenu, novejših pa prav nič. V tem vidim tudi vzrok, da se uredniku ameriške revije „Čas“, Fr. Keržetu, njegov dobro nameravani skok iz starejše v novejšo pisateljsko dobo — s pritegnitvijo naše najmlajše generacije — ni posrečil v toliki meri, kot je želel. Razlika med obema dobama je pač prevelika, da bi jo naši ameriški Slovenci, ki niso imeli prilike zasledovati literaturo iz polpretekle dobe — tako hitro zajeli.

Znani tamkajšnji pisatelj mi je potožil: „Verujte, da me zanima vsak pokret v domači literaturi — toda tako daleč smo! Težko je vse zasledovati, še težje si vse nabaviti, in tako zaostajamo. Loči nas pač Ocean!“

Paroplovne in aero-družbe zboljšujejo od dne do dne svojo tehniko, da bi skrčile razdaljo med Evropo in Ameriko. Naj bi tudi naše duhovne družbe poskrbele za najkrajšo pot in pošiljale dosti in dobre duševne hrane onim rojakom, ki morajo pri pomanjkanju slovesnih knjig segati po angleških.

RUŽA-LUCIJA: *In memoriam.*

Ah, tam na bregu črne reke,	V pokojno večnost črne reke
ki luči živih nosi v morje sna —	ti trosim rož nemirnega duha:
že v tretjo vired zeleni žalujka	vprašanja, dvome, hrepenenje svoje;
iz grude tvojega srca.	vse val molčanja pokopa.

V zamolkli pesmi njenih vej	Zrcalo črne reke nikdar
je vsa samota mojih dni —	mi licu lica ne odseva,
v neskončno strugo za teboj	v ognjene megle vse onstranstvo.
se trga listje in blede.	mi nedognanja bol odeva.

A verjem, čujem — prelahno
moj glas v tvoj sen prišumotá,
ko spev ljubezni pojem njemu,
ki si skrivnostno se prelila
mu v zvok vesoljnega sveta.

Po 30 letih „Društva učiteljic v Ljubljani“.

Lansko leto je ob tridesetletnici „Društva učiteljic v Ljubljani“ razposlal odbor učiteljicam brošure s kratkim pregledom tridesetletnega delovanja tega društva.

Iz tega poročila posnemamo, da je zasluga par zavednih učiteljic, ki so se že pred 30. leti borile za enakopravnost učiteljic, da so preprečile namero, prikrajšati učiteljice pri plačah. Brez njihovega odločnega nastopa bi bil takratni deželni zbor za Kranjsko sprejel predloge „Slovenskega učiteljskega društva“, ki so se glasili:

1. Začasni učitelj prejemaj 500 gld. 2. Začasna učiteljica prejemaj 400 gld. In dalje učiteljice po 150 do 200 gld manj nego učitelji.

Boreč se za enakopravnost, so te prvoboriteljice slovenskih učiteljic pravilno pojmovale pomen in nalogo učiteljice med narodom v vsem njenem širokem obsegu. Vsi društveni tečaji in predavanja, osobito v vseh panogah gospodinjstva in higijene, so vzposabljali učiteljice za izvenšolsko delovanje.

Biti enakovredna in enakopravna v delu in plačilu, to je bil in je cilj organizirane slovenske učiteljice.

Le žal, da tega stremljenja doslej niso podprle vse učiteljice! Ako bi z apeliranjem na nujnost enakopravnosti, v kolikor se tiče dolžnosti in stanovske zavesti, segle za sedaj morda še predaleč, (kajti znano je, da le prerade prepuščajo ženske vodilna in odgovornejša mesta moškim) bi morda izzvalo več zanimanja in razumevanja, če razmotrivamo dejstvo, da se svet do danes še ni in tudi nikdar ne bo toliko izpremenil, da bi ne bil vsak sam sebi najbližji. Zato ni nikakor odveč, če se inteligentna žena ne zadovolji z vlogo ptiča noja, slepo in gluho se zanašajoč, kaj ji pokloni usoda, ozir. njeni moški tovariši, temveč bodimo budne in čuječe ter zaupajmo nekaj tudi v svojo lastno moč in moč lastne organizacije.

Zato ni „Društvo učiteljic v Ljubljani“ zamudilo nobene prilike, da ne bi z raznimi intervencijami skušalo preprečiti, ozir. odpraviti krivice učiteljicam, bodisi materialnega ali moralnega značaja. Tako je tudi v zadnjem času, ko se pripravlja uradniški zakon, društvo preciziralo svoje stališče ter v posebni spomenici navedlo vse težnje in zahteve, ki se edino zlagajo z najvišjim principom pravičnosti, osebne svobode in enakopravnosti. Odlične in uvaževane zastopnice „Nar. ženskega saveza“ in „Feministične alijanse“ so osebno posredovale v navedenem smislu na odločujočih mestih v Beogradu.

Janja Miklavčičeva.*)
šol. upraviteljica v pokoju.

predsodkih, ne morejo držati, ko danes vsaka priprosta delavka ve, da je le v skupnosti vseh moč, da slaboten in nezmožen posameznik postane močan kot član velike celote, in da je ta celota — organizacija tem močnejša in sposobnejša, čim številnejše članstvo jo podpira.

Človek brez lastnega osebnega stremljenja k napredku nima nikake etične veljave — in če je to učiteljica, ne zasluži imena narodne vzgojiteljice.

„Društvo učiteljic v Ljubljani“ sklicuje za velikonočno sredo, t. j. 16. aprila, izredni občni zbor. Tedaj naj pokažejo slovenske učiteljice svojo zrelost in razumevanje s primerno, dostojno udeležbo, da se omogoči izvolitev kompletnega odbora, t. j. ožjega (centrala Ljub-

Kar se bo doseglo v tem pogledu, bo vsekakor v največji meri zasluga ženske organizacije, ki ne more nikdar odstopiti od svojih upravičenih zahtev.

A tudi potem, če bi v materialnem oziru dosegle popolno enakopravnost, bi se moralo najti častnejše število učiteljic, ki bi se borile tudi za ono moralno enakopravnost, da bi se v najširših vrstah vzbudila zavest, da ne pripada učiteljicam samo podrejena vloga, da upravičeno zavzamejo tudi vodilna mesta kot nadzornice in referentinje pri državnih in banovinskih šolskih oblastih. Vzposobiti jih v to, hodi naloga „Društva učiteljic“, in ne samo v tem, da se ne zadovoljijo s sedanjim položajem, temveč treba je prirediti vse učiteljice k razumevanju in poseganju v javno delovanje. — Razni izgovori, ki temelje na tradicionalnih

Vita Zupančičeva,*) učit. gluhonemih v pok.

*) Dve najzaslužnejši delavki v organizaciji učiteljic, ki sta bili na 30. občnem zboru „Društva učiteljic v Ljubljani“ izvoljeni za častni članici. V njuno počastitev so nabrale društvene članice 2 krat po 1000 Din kot prva dva kamena za ustanovitev fonda za zgradbo „Doma učiteljic“.

ljana) ter širšega (zastopstvo v vseh srezih). Starejše odbornice, ki so dolga desetletja požrtvovalno delovale za skupno stvar, odhajajo po lagoma druga za drugo v pokoj in odlagajo odborniško čast „Društva učiteljic“.

Naša dolžnost je, da opozorimo mlajšo generacijo, da je vrsta na nji! Ako se ne odzove z dobro voljo in močnimi svežimi silami, je neizbežno, da po tridesetletnem idealnem stremljenju preneha „Društvo učiteljic“; s tem bi prenehala in ugasnila volja slovenske učiteljice povzpeti se do višjih ciljev.

S. KARIČEVA:

Dom za služkinje.

Pred kratkim smo po časopisih čitale članke, kako bi bil potreben dom za služkinje in kako bi bila potrebna dobrodelna akcija, h kateri naj bi po možnosti prispevali z denarjem vsi sloji, da bi se moglo to prepotrebno zavetišče zgraditi čim prej. Služkinje so že zbrale nekaj denarja in so si tudi že kupile prostor; nekateri pravijo, da bo to zemljišče veliko premajhno za tak zavod. Drugi imajo pomisleke glede zidanja v mestu in svetujejo, naj bi stal „Dom“ kje v okolici, morda celo na Posavju; tam bi se dobilo več zemlje, pa bi služkinje lahko obdelovale vrt in prinašale zelenjavo na prodaj v mesto.

Dobro je, da se pri tem vprašanju malo bolj pomudimo in ga premislimo z različnih vidikov.

Po časopisju, pa tudi pri tozadevnih razgovorih in sestankih vedno povdarjajo, da je dom potreben predvsem za stare, onemogle služkinje. Meni se pa zdi, da ni nič manjša druga potreba: dobiti prostor za brezposelne, jim dati pripomočke in priliko, da se strokovno in srčno izobrazujejo in jim nuditi moralno oporo, da ne zaidejo s pravega pota. S takim zavodom bi morala biti združena tudi posredovalnica za službe. Prav tako bi bila neobhodno potrebna tudi dvorana za nedeljske sestanke, prireditve in poučne tečaje; ker je v Ljubljani sami več tisoč službujočih pomočnic, bi morala biti ta dvorana precej velika.

Poslopje bi moralo imeti še druge prostore: kuhinjo, pralnico, kopalnico itd. Nekatere gospodinje bi rade, da bi bilo v domu nekaj prostora še za one služkinje, katerim gospodinje pri najboljši volji ne morejo dati primerne spalnice. Seveda bi za to dotične gospodinje plačevale zavodu odškodnino. Če pomislimo, da so družine spričo stanovanjske druginje primorane živeti v malih stanovanjih, vidimo, da bodo take spalnice v zavodu vedno bolj potrebne. Naposled bi prišle pri domu v poštev še doslužene služkinje, te bi pa vsekakor morale vložiti večji znesek denarja. Po sedanjem načrtu bi bilo te dobrote deležnih le 30 oseb,

kar je v resnici silno malo, posebno če pomislimo, koliko časa lahko živi posamezna oseba, in to taka, ki je za delo nesposobna.

Potemtakem bi bil „Dom za služkinje“, ki bi stal kje na Posavju,* skoro brez pomena. Marsikatero dosluženo pomočnico, ki bi stanovala v domu, bi gospodinje rade sprejele še za postrežnico. Ali naj hodi taka stara oseba po več kilometrov daleč v službo?! Ona sama bi pa gotovo raje hodila opravljati hišna dela, kot da bi se ukvarjala z vrtnarstvom in zelenjadarstvom ter delala konkurenco Trnovčankam in Krakovčankam, ki že itak trpe škodo radi okoličank.

„Dom za služkinje“ ni nič manj važna in javna zadeva, kot je „Dom za slepce“, Invalidski dom in druga zavetišča, od katerih bi sleherni lažje bilo izven mesta kot poselski dom, ki bi bil tako ozko zvezan z vsakdanjim opravilom v mestu. Dočim niso oni, ki uživajo dobrote raznih zavetišč in zavodov, sami prav nič doprinesli za take ustanove, nabirajo služkinje že celo desetletje prispevke za „Dom“, katerega ne bodo uživale samo one, nego bo ostal še za poznejše rodove, od njega ne bodo imele koristi le hišne pomočnice nego tudi gospodinje. Zato bi bilo v prvi vrsti potrebno, da se sestavi širši stavbeni odbor, v katerem bi bilo tudi zastopstvo mestne občine, gospodinjstev in drugih društev, ki bi z združenimi močmi pomagali dvigniti kulturni zavod za najbolj prezirana in zapuščena naša dekleta.

* Ko je bil ta članek v tisku, so časopisi prinesli vest, da bodo čim prej začeli zidati „Dom“ in sicer v Ljubljani. — Ur.

MIRKO KUNČIČ:

Bedna.

Gledam.

*V smelem zanosu kot orli gredo
mimo. Njih duše peroti
pno se vse više skozi noč in vihar
daljnim obzorjem naproti.*

*Kot beračica ob strani stojim.
Leta teko... Trpim.*

Gledam.

*Vsa njih hotenja so kvišku usmerjena,
vsa njih poslanstva v zasnovi izmerjena.
Žena!
Kam je šla, kod hodi — Tvoja mladost?*

Nimam besede za svojo bridkost.

IZVESTJA

Prošnja našim ženam.

Naše izseljenke, ki žive po daljnih tujih deželah, bi rade čitale knjige v svojem materinskem jeziku. Ker jih pa ondi težko dobe in bi jih nekatere tudi težko plačale, so pri banski upravi ustanovili urad, ki zbira knjige in jih pošilja izseljencem v svet. Priporočamo tudi našim čitateljicam, naj zbero knjige, ki nerabne leže po policah in zabojih, ter jih podare svojim daljnim sestram. Vsaka knjiga je dobrodošla: zabavna, poučna, šolska itd. Knjige naj se oddajo osebno ali pa pošljejo po pošti na naslov: Izseljeniški referent kraljeve banske uprave v Ljubljani, Delavska zbornica, Miklošičeva cesta.

Ženska društva za varstvo izseljenk.

Mednarodna Ženska Zveza ima med svojimi „komisijami“ odsek za izseljenišтво. Ker so Ženski savezi v poedinih državah osnovani po zgledu Mednarodnega saveza, imajo posamezna ženska združenja istotako več komisij, med temi tudi izseljeniško. V naši državi jo je Savez osnoval l. 1925. in jo vodi dr. Jelka Peričeva, profesorica v Splitu. Značaj izseljeniškega vprašanja je mednaroden, ker potujejo izseljenci iz različnih držav skupno na parobrodih in potrebujejo zaščite med potjo in tudi v državi, kamor potujejo. Zato je sprejel izseljeniške zadeve v svoje področje Mednarodni Urad Dela v Ženevi, ki deluje sporazumno z izseljeniško komisijo Medn. ž. saveza. Na zborovanjih razpravljajo, kako bi se nadzorstvo izseljencev poenostavilo in izboljšalo. Vse delo ima človekoljubni in socialni značaj. V prvi vrsti je treba varovati žene, ki potujejo same ali z deco. Že l. 1926. je

izdal ženevski urad odločbo, da mora država, katere parniki prevažajo potnike preko oceana, namestiti na vsakem izseljeniškem parniku po enega nadzornika. Poleg tega so posamezni Nar. žen. savezi izposlovali pri svojih državah, da so nameščene še posebne ženske nadzornice, ki se zavzemajo za varstvo mladih potujočih deklet. Danski, kanadski, avstralski in velikobritanski izseljeniški parniki imajo tudi ženske bolničarke. Irska je sklenila, da morajo biti na parobrodih v nadzorstvu in bolniškem osebju zastopane tudi ženske nastavljenke, če potuje s parnikom več kot 15 izseljenk.

Občni zbor „Splošnega ženskega društva“ v Ljubljani je bil 3. marca t. l. Iz tajniškega in blagajniškega poročila je razvidno ugodno in živo delovanje društva. Minulo poslovno leto je priredilo društvo 2 javni predavanji in 1 društveno.

Humanitarno je sodelovalo pri Materinskem dnevu, pri zbiranju za Dečji dom Franje Tavčarjeve ter je podprlo nekatere siromake. Udeleževalo se je dejansko različnih prireditvev domačih in tujih sorodnih prosvetnih organizacij, kakor zborovanja z zastopniki delavcev iz Francije in Westfalske, sestanka z delegatkami Slovanske ženske enote iz Prage, prosvetnega dne Zveze kult. društev in je podalo svojim članicam obširen referat o delovanju te velike prosvetne organizacije.

Društvena knjižnica, ki je javna in vsakomu dostopna, se je v tekočem letu zopet izdatno pomnožila ter se čim dalje bolj preureja v pravo žensko knjižnico. Kolu jugosloven. sester v Zagorju je društvo darovalo za njegovo knjižnico 49 knjig; za Belo-modro knjižnico Atene pa je razpečevalo bloke.

Društvo se je udeležilo kongresa Narodnega ženskega saveza v Splitu in proslave Kola srpskih sestara v Jagodini.

Za zanimivo tekmo v kuhanju gospodinji in služkinji na plinu se je oglasilo premalo udeleženk, zato se je tekma odložila na poznejši čas.

Društvo se mnogo zanima za žensko domačo in javno obrt. Pri mestni občini ljubljanski se je z uspehom zavzelo za to, da dobi ženska obrtna šola v Ljubljani več prostora in se zato lažje razmahne. Društvo se je tudi udeležilo ankete o pospeševanju domače obrti, zlasti ženske, ki jo je po naročilu ministrstva za trgovino in industrijo dne 2. septembra 1929. priredil župan ljubljanske oblasti. Odbor se je za-

vzel za to, da pride naše čipkarstvo na razstavi v Kopenhagenu do čim večje veljave.

Društvo hoče uvesti za svoje članice umetno tkanje preprog v perzijskih vzorcih na statvah ter upa, da bo marsikatera žena našla tu zaslužka. Društvo pripravlja razstavo ženskih ročnih del po njihovih tehnikah od priprostih začetkov do popolnosti. Razstava se bo vršila v času velesejma.

Odbor je oddal na ministrstvo za soc. politiko in narodno zdravje prošnjo za uvedbo starostnega in onemoglostnega varovanja za služkinje.

Ob desetletnici „Mariborskega ženskega društva“. 31. jan. t. l. se je vršil občini zbor Marib. žen. društva, posvečen tihi proslavi društvene desetletnice.

Predsednica je v svojem nagovoru posebno poudarila, kako so šle mimo društva vse faze strankarskih bojev v preteklem desetletju, a članice društva so ne glede na svoje osebno prepričanje zvesto vztrajale v skupnem delu za uresničenje društvenih ciljev.

Društvo je bilo ustanovljeno v maju l. 1919. Prvo njegovo delo je bila skrb za ranjence, ki so se vračali s koroške fronte. Oktobra 1919. je dalo društvo pobudo za proslavo prve obletnice osvobojenja po vsej Sloveniji in v zvezi s tem za zbirko „Dar Svobode“ v prid dijaštvu, kar je dalo na Stajerskem za tedaj lepo vsoto 93.000 K. V prvih dveh letih je društvo nadomestilo še ne obstoječo Ljudsko univerzo ter priredilo 26 predavanj in 1 poučni tečaj o vzgoji dece ter tečaj za ročna dela. Po ustanovitvi Ljudske univerze pa je društvo prirejalo predavanja le še v posebnih primerih. Leta 1924. je bil ustanovljen odsek za pospeševanje domače obrti. Odsek je vzdrževal do danes 17 tečajev za šivanje in ročna dela v Mariboru in 3 tečaje za izdelovanje šivanih čipk v Ormožu. S tem je bil položen Ormožu temelj čipkarski domači obrti, ki je prinesla okrožju že prav lep zaslužek. Društvo sprejema naročila za ročna dela in ga oddaja članicam, potrebnim zaslužka. Pri izvrševanju ročnih del uporablja predvsem domačo, zlasti pečko ornamentiko. Odsek je izdelal še tudi večje število društvenih praporov. S praktično uporabo slovenske ornamentike je izpolnilo društvo znatno vrzel na trgu jugoslov. ročnih del. Tudi je dalo pobudo za zbiranje narodnih starin ter opremilo leta 1922. na obrtni razstavi paviljon v slogu slovenske kmečke hiše s kmečko opravo in zbirko noš in vezenin tudi iz mariborske najbližje okolice. Dalo je inicijativno za nabiranje ta-

kih predmetov za naš muzej ter nabralo zbirko peč iz mariborskega okoliša.

Veliko društvenega dela pa se je osredotočilo na humanitarnem polju. Društvo je podpiralo organizacije in ustanove, ki služijo prospetu mladine. Podpiralo jih je z zbirkami, nab. dnevi, šivanjem oblek itd.

Bilo je prvo, ki je pričelo v Mariboru s počitniškimi kolonijami. Leta 1924. in 1926. je preskrbelo revni deci po 10 brezplačnih mest v Amerikanskem dečjem domu v Selcih, leta 1926., 1927., in 1928. pa je imelo lastne počitniške kolonije, prvi dve v mestu Krku, poslednjo v Makarski ter je poslalo na morje 149 otrok.

Ob priliki kraljeve poroke leta 1922. je društvo dalo pobudo za zbiranje fonda za ustanovitvev otroške bolnice v Mariboru. Ker je društvo, ustanovljeno v to svrhu, kmalu opesalo, je Žensko društvo samo vzelo akcijo v roke ter do maja 1929 nabralo 263.00 Din deloma z zbirkami, deloma z različnimi zlasti mladinskimi prireditvami.

Ker pa je društvo prišlo do prepričanja, da svote, potrebne za bolnico, ne doseže izlaha in ker je vprašanje bolnic v prvi vrsti dolžnost države in samoupravnih oblasti in ker so kolonije bile zvezane z mnogimi težavami, se je odbor lani odločil uporabiti denar, zbran za otroško bolnico, za ustanovitev stalne ferijalne kolonije. V to svrhu je društvo doseglo reorganizacijo Društva za ustanovitev otroške bolnice v Društvo za zdravstveno zaščito dece in mladine, nakar je poslednje nakupilo pri Sv. Martinu na Pohorju ležeče zelo lepo posestvo v izmeri 23 ha. Nabrana svota je zadostovala za nakup in najnujnejše adaptacije. Žensko društvo pa je zagotovilo koloniji še svojo nadaljno pomoč ter prevzelo takoj izdelovanje perila, potrebno na koloniji. Kolonija se je pa zato ustanovila na Pohorju, ker je po ugotovitvi šolskih zdravnikov večje število naše dece potrebno planinskega kakor morskega zraku. Za morje določene bolne deklice pa je prevzel že lani „Podmladek rdečega križa“, ki je že popoje oskrboval deške morske kolonije. Kolonija je dosegla že lani lepe uspehe in tako je društvo zrla ob svojih desetletnici na najlepši uspeh svojega dela: ustanovitev počitniške kolonije.

Društvo je v stalni zvezi z Narodnim ženskim savezom in se je kot član saveza udeležilo različnih saveznih kongresov ter tudi razstave Slovanska žena v Ljubljani in Feministične aljanse v Beogradu.

S svojimi izdelki se je društvo udeležilo leta 1928. v okvirju Osrednjega zavoda za

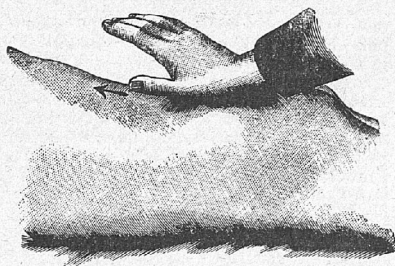
domačo obrt razstave v Mariboru, letos pa tudi svetovne razstave v Barceloni.

V ženskih vrstah: Vera Fignerjeva je bila med prvimi ruskimi revolucionarkami in je nad 20 let preživela po carskih ječah kot politična zločinka. Lenin jo je visoko cenil in ji dal častni naslov „častna politična jetnica“. Zadnje čase pa so časopisi poročali, da so jo zopet obsodili kot nasprotnico sedanje ruske vlade ter jo pognali v Sibirijo?! — Ženo pri 77-letih!! — Marcello Renon, priznani juristko v Bruslju, je belgijska vlada poslala kot delegatko k Društvu narodov v Ženevo, kjer bo sodelovala v odboru za določitev državljanstva omoženih žena. — Rena Sabin, ameriška učenjakinja, je prejela nagrado 50.000 dol. za svoje odkritje o delovanju belih krvnih teles in njih zveze s tuberkulozo. To nagrado so razpisali in namenili tisti Američanki, ki bo največ prispevala v znanstvu, literaturi ali umetnosti. — Naidu Sarojina je največja indijska pesnica. Lani je imela v Berlinu več predavanj. Izdala je mnogo lirskih pesmi, ki so predstavljene tudi v druge jezike. Po rodu je bila iz zelo bogate in ugledne hiše, vendar se je poročila z možem nižjega pokolenja, nad čimer se je zgražala vsa Indija. Znameniti indijski mislec in prvoboritelj Gandi jo je navdušil za velike ideje. Nič več se ne ukvarja s pesništvom, nego se z vsemi silami udeležuje borbe za svobodo indijskega rodu in še posebno za svobodo žene. Zapustila je ljubljenega moža in 3 otroke ter se — 50 let stara — popolnoma vdala službi svojih idej. Širom Indije prireja predavanja, piše v domače in tuje liste ter se zavzema za osvoboditev Indijcev izpod angleške oblasti.

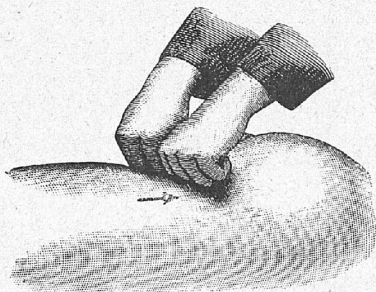
Masaža hrbta. (Dalje.)

Bolnik leži na trebuhu z razprostrtimi rokami. Maser prične gladiti s prsti, skrčenimi v pest, od križa navzgor ob hrbtenici do vratu in po ramah nazaj navzdol ob straneh prsnega koša. Po ramah gladi že s stegnenimi prsti in tako tudi ob straneh trupa do kolkov. Ko doseže maser zgornjo črto

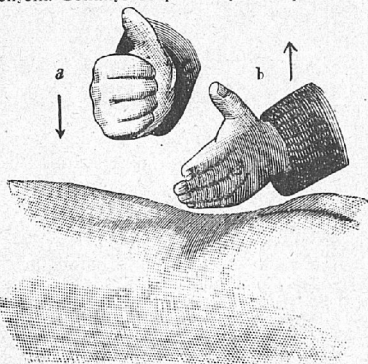
Glajenje križa.

križa, gladi in gnete s stegnjenimi prsti hrbet ob straneh v smeri proti pazduhi ter

Gnetenje križa in hrbta.

se zopet vrača na začetno točko h križu. Po lopaticah se masira samo z rahlim glajenjem. Sekanje se proizvaja z vzporedno s

Sekanje križa in hrbta.

hrbtenico stoječimi dlanmi ter se postopanje izvršuje le po tolšči mišic, nikdar po vretencih.
(Dalje prih.)

Kdaj se ljudje poročajo? To je odvisno od posebnosti krajev in ljudi, od njihovih poklicev itd. Lykurg, grški zakonodajalec, je zahteval v svojih zakonih, da bi se spartanski mladeniči ne ženili pred 37. letom. Platon je smatral za najprimernejši par tridesetletnega moža in dvajsetletno ženo. V starem Rimu pa so se deklice omožile najpozneje do svojega 19. leta. V severni Evropi je običaj, da stopajo ljudje v zakon v zrelejših letih. V Holandiji in v Belgiji se poročajo od 29. do 32. leta. V naših krajih pa je žena zrela za možitev, ko je stara 18 let, možki pa 21 leto. Delavec se oženi preje kot uradnik. Navadno je razlika med leti moža in žene 2 do 3 leta. To velja za naše evropske razmere, dočim so n. pr. naziranja o zrelosti za možitev v Indiji povsem druga. Tam obljubi oče svojo štiriletno hčerko že zrelemu možu. Ko je stara 9 let, mu jo izroči; z dvanajstimi leti pa ima ta otrok že deco. Isto je na Kitajskem in v Mongoliji. Temnih strani takih zakonov ni treba posebej povdarjati. Vendar bo tudi v Aziji polagoma boljše. Indijske žene so baš pred kratkim dosegle, da se po zakonu ne sme ženski dovoliti ženitev pred 14 letom, kar je za tamkajšnje pojme izredna novost. Po najnovejših dognanjih učenjakov, zdravnikov in eugenikov je najprimernejši čas za možitev v srednji Evropi tale: mož 29 let, žena 24. leta. Mlajši pari trpe od bede in vsled pomanjkanja življenjskih izkušenj, starejši pa pogrešajo mladost in žive v težki slutnji bližajoče se starosti. **M. Z.**

Porod.

(Nadaljevanje.)

Včasih prihajajo v nosečnosti popadki že mesec dni ali že prej pred porodom. To niso pravi popadki, ker se ne večajo, ampak se le napovedujejo in zopet preidejo. Pravi popadki, ki naznanjajo porod, pridejo in se stopnjujejo v presledkih vedno močnejše. Uro za tem, ko odteče „voda“, mora biti porod. Zgodi se tudi, da odteče voda prej tudi za ves dan. Potem je suh porod in je težji. Ko pridejo popadki, pokliči koj babico, da je porodnici ob strani, da ji pomaga in se ne muči sama. Takoj ji daj lavor s prekuhanoto toplo vodo, krtačko, milo, lizol in brisačo. — Dobro je, da deneš v nočno posodo vrelih kamilic.

Sopara pregreje in širi maternico in lajša porod. To kopel nad soparo kamilic lahko porodnica večkrat ponovi. V postelji pa naj leži le tedaj, ko je že skrajno izmučena od porodnih popadkov. Če je porodnica pokoncu, laže prenaša popadke, kot če je v postelji. Prvi porod traja vedno dalje kakor drugi in tretji, ker ni maternica še dosti razširjena. Tudi po osem ur ali še delj trajajo popadki, ki zahtevajo moči in še moči. Če se porodnica preveč utruji, ali če je slabotna, se pri tem jako izmuči. Če je pa močna, da vztraja dobro, potem itak ni več nobenih bolečin kakor le še zadnja, strašna, nepopisna bolečina, ki pa tudi v trenutku poneha — in rešeno je!

Če otrok takoj sam ne zadiha in ne zajoka, ga babica strese. Nato podveže babica popkovo in jo odreže. Potem mu izbriše oči, usteca in nos s sterilizirano bombaževino, ki je namočena v prekuhani vodi. Babica kane v očke nekaj kapljic lapisove raztopine, da razkuži oči, ker se lahko vanje vsilijo med porodom različne bakterije in otrok lahko oslepi. Potem namaže telesce z vazelinom in ga okoplje, povije ter položi v posteljo. Otroku ne dobi 24 ure nobene hrane. Potrebuje počitka vsled napora pri porodu, zato spi. Vse delo se mora hitro vršiti v topli sobi, da se otrok ne prehladi. Odpraviti pa je treba otroka najprej, potem šele porodnico. Otroka lahko zastrupiš vsled popkove rane, če ne delaš vse najbolj čisto in snažno, do pretiranosti snažno. Dokler popkovina ne odpade, je otrok v vedni nevarnosti, da ne umre zaradi zastrupljenja. Dobra, izurjena babica dela to vse tenkovestno in naglo, da se vrne zopet k porodnici. — Če še ni posteljica zunaj, babica nalahko masira trebuh. Po porodu nastopijo včasih še bolečine, pa to že preneseš, saj je najhujše že za teboj. Dobro je, da tri ure po porodu porodnica ne zaspi, čeprav je potrebna počitka. Bati se je, da bi mogoče v spanju ne izkrjavela in bi nihče ne vedel za to. Babica skrbno meri vročino porodnice, da takoj ve, če je morebiti nastalo kako zastrupljenje med porodom. Nekaj porodniške vročine pa ima vsaka porodnica. Babica se umije in okoplje porodnico, ki naj se ne brani te postrežbe. Zgodi se, da porodnica iz sramu ne dovoli kopanja in živi tako rajši v nesnagi in smradu. Prav v nevednosti pa dela greh proti čistoči in snagi, ki mora biti baš pri porodu in pri porodnici še pretirana do skrajnosti. Babica povija z brisačo zdaj tudi trebuh, da pride maternica lepo v svojo lego. Ko mine 8—10 dni, je dobro, da porodnica vstane, je še dva dni v sobi, potem pa živi lahko zopet po svoje.

Če je pa pri porodu kaj napak in babica ne ve kaj bi — pošlji hitro po zdravnika! (Dalje prih.)

Ragù. V 1 žlico masti deni drobno zrezane čebule; ko malo zarumeni, primešaj 2 žlici moke in 1 žlico drobtin ter pusti, da tudi to malo zarumeni, potem dodaj na drobno zrezanega peteršilja in malo majarona. Zalij z juho ter dodaj malo na kocke zrezanega korenja, kolerabe, karfirole, zelenega graha in ohrovt. Prideni tudi drobno zrezano kuhano meso in drobovino perutnine. Ko je to mehko, prideni opečene zemljice ali pa zakuhaj 2 pesti riža.

Kostrun v omaki. Nasoli stegno in ga pretakni s slanino. Deni ga v kozico, v kateri si že prej pripravila 1 žlico masti, korenja, peteršilja, lavorjev list, nekaj zrn celega popra, vršček timijana, 1 strok česna in kozarec vina. Prilij malo juhe, pokrij in praži 2 do 3 ure. Ko je meso mehko, ga razreži, precedi omako na meso ter daj na mizo s cmoki ali z makaroni.

Sarma. Za to jed smo dobile še dva recepta. Ker so se nekateri naši ljudje, službujoči po srbskih krajih, seznanili s to jedjo in bi radi, da bi jo imeli tudi na domači mizi, priobčujemo obe navodili.

a) Vzemij kislo zelje in kislo zeljnato glavo. Od glave odloči liste in zavij vanje sledeči nadev: sesekljaj 10 dkg mesa, enako količino telečjega in govejega mesa, to in 10 dkg riža sprži na masti s čebulo. Potem primešaj 1 jajce in osoli. Zavij liste tako, da jih zvijaš od žile proti tanki strani, deni vanje žlico nadeva in jih zapri kot papirnate vrečice (škrniclje) ter jih položi v zelje. Ko je zelje kuhano, napravi prežganje s čebulo, prideni paprike in zelo previdno pomešaj. Čim več je v tej jedi zabele, tem okusnejša je. Pri tem lahko uporabiš vse ostanke mesa.

b) Druga naročnica pa dela sarmo tako: V vsak list od kisle zeljne glave da 1 ali 1½ žlice nadeva, ga valjasto zvije in zatakne robove za nadev tako, da je vsaka sarma kakor podolgast zavojček, ki mora biti pa dobro zaprt, da se pri kuhi ne razvija. Tako pripravljene sarne pristavi v vročo slano vodo (velik lonec!) ali pa tudi kar v mrzlo. Srce zeljne glave in kar je še ostalo listov, na debelo razreže in da kuhati med sarmo. Kot začimbo pridene malo lavorjevega lista in celega popra. Kuha se poldrugo uro ali tudi dve uri. Sedaj napravi lepo mastno prežganje, med katero zmeša precej sladke paprike, in vse

skupaj strese v lonec na sarmo, ki jo pusti še kake pol ure vreti, vendar jo mora sedaj parkrat previdno premešati, da se prežganje ne prime. Ko je sarma gotova, ne sme biti gosta in moknata, in se servira kar skupaj z zeljem brez druge prikuhe ali obloge. Za sarmo velja kot pri nas za kislo zelje: čim večkrat je pregreta, tem boljša je, in velja taka sarma pri Srbi kot posebna specialiteta. Tudi ne praznujejo Srbi skoro nobenega zimskega praznika brez sarne kot uvodne jedi pred pečenko. Skuha se navadno kar za večkrat skupaj v velikem loncu. Nadev: vzame se ½ govedine in ½ bolj mastne svinjine (recimo po ¼ kg). Če se doda še malo prekajene slanine, se zboljša okus. Vse skupaj se zmelje na strojčku ali pa se prav drobno seseklja. Pridene se precej sesekljane čebule, zmletga popra in soli ter kake 2 pesti riža. Vse skupaj se dobro premeša z 1 celim jajcem.

Gandis. 1 kg telečjega mesa od kepice skuhaj mehko v slani vodi, v katero denesh peteršilja, korena, zelene in čebule. Lahko ga pa kuhaš tudi v goveji juhi, le zarumeniti je ne smeš. Ko je teletina kuhana, jo vzemi iz lonca in jo položi na krožnik, da se ohladi. Lahko pa stoji tudi čez noč. Sedaj pripravi omako: 21 dkg najfinejšega olja segrej, prideni drobno zrezanega zelenega peteršilja, čebule, 6 sesekljanih sardel, sok 1 limone in nekoliko nastrganega oreška in okisaj še z vinskim kisom. Vse to pretlači skozi cedilo in zalij s sokom, ki se je odcedel iz teletine na krožniku. Če je omaka še pregosta, jo razredči z govejo juho. Gandis se pri serviranju okraši s trdo kuhanimi jajci, limonami, karfiolo in kaprami. — Mesto teletine lahko vzameš tudi kuretino ali pišče. Na mizo se da kot predjed, po juhi. Pripraven je gandis zlasti pri večjih pojedinah, na gostijah in pri novi maši.

Pomarančni liker. Lupino ene cele pomaranče zreži na male rezance in jih namoči v ¾ l finega špirta. Stoji naj na toplem dva dni. 1 kg sladkorja in 1 l vode vri prav počasi pol ure, nato precedi skozi tanko rutico; ko je ohlajena sladka voda, istotako precedi špirit v že ohlajeno vodo.

Barvilo za pirhe. V loncu z mrzlo vodo pristavi k ognju precej čebulovih rjavih lupinic in jih kuhaj nekaj časa. Potem deni v to jajca, jih skuhaj do trdega in da se lepo lupijo, še pohladi v mrzli vodi. Ko so suha, kani na krpico platna kapljio olja in izbriši, da bodo svetla. Imela bodo lepo zlato-rjavo barvo. Okraši jih pa lahko takole: Predno jih deneš kuhati, jih obloži in pritisni nanje zelene liste od bršljana, vijolic ali drugih cvetic. Jajce nato zavij v krpo in preveži z nitjo; tako bo jajce obdržalo sliko in obliko pritisnjenih listov

ter bo lepo pisano. Še lepše bo, če potem pobarvaš liste in cvete še z neškodljivimi akvarelnimi barvami v naravnih bojah.

Rosandra.

„Muhe, muhe!“ Že lezejo izza okvirjev ob oknih, iz špranj in zidnih razpok in izza okvirjev spodaj ob steni, kamor so se zarile v jeseni — in rojijo po šipah!... Po oknih na solnčni strani jih je največ. Topli dih pomladi jih je vzdramil iz zimskega spanja...

Pravijo, da ima vsaka hiša svoje „domače“ muhe, ki ostanejo pri hiši do „smrti“.

Ako hočeš uničiti mušjo nadlogo, pojdi na delo takoj, ko si opazila prvo muho v svojem stanovanju.

Pripravi dobro razgret likalnik in mokro krpo. Krpo pregani nekolikokrat po dolžini in jo polagaj po tleh ob steni. Tu je največ muh, posebno pod okni jih je veliko — ter počasi likaj. Sopara prodre globoko v špranje in luknje in uniči zalego. To ponavlja več dni zaporedoma, ob času, ko sije solnce in lezejo muhe iz svojih skriščišč.

Tudi stenice in bolhe uničiš hitro in temeljito — z likanjem. Tako lahko polikaš posteljnino, žimnice in vzmeti — in celo posteljnjak lahko polikaš po znotranji strani in po okvirju, na katerem so deske za vzmeti. In po tleh pod posteljo polikaj! To delo je seveda treba večkrat ponoviti, kar pa ni težko, a se izplača.

Za ta posel je likalnik na elektriko ali pa likalnik z železno „dušo“ najbolj pripraven. Likalnik na ogelje je nevaren: rad se na vrhu odpira, ob straneh pa se usipje iz lukenj žrjavica, ako likaš pokončno.

M. Kepa.

Velikonočne dni imamo ženske v hiši dela črez glavo. Glavno čiščenje vse hiše, posebno pomivanje kuhinje, pranje, kaj novih oblek za družino, potice, obilne in nenavadne jedi, včasih še gosti — vse to čaka gospodinjo za praznike! Vsi drugi v družini se jih vesele: otroci ne bodo imeli šole, mož bo tudi imel več prostega, celo služkinji se bodo poznali prazniki — le gospodinja se jih boji! In po pravici! Vendar se vprašam: ali bi se ne dalo kaj drugače ukreniti, da bi tudi me ne občutile ironije, kadar nam bo kdo voščil: vesele praznike! Poizkusimo enkrat. Že 2 ali

3 tedne pred prazniki počistimo hišo, kakor je pač navada: ob solnčnem dnevu razstavimo postelje, znesimo jih na solnce, dobro izbrisimo prah in namažimo vsako najmanjšo razpoko s petrolejem, v katerem se namaka naftalin. Žimnice, odeje, blazine, divane, naslanjače, preproge i. dr. iztepimo in okrtamo. Snemimo s sten okvirje in jih istotako očistimo, odmaknimo omare in drugo. Če je treba, tudi prebelimo zidove; ako ne, jih vsaj dobro pobrišimo. Omiemo tudi okna. Cvetni teden pospravimo kuhinjo in operimo zavese; tako bo še pred velikim tednom opravljeno tisto delo, ki gospodinja najbolj utruja. Pa jedi: potice, kolači, svinjina, žvica (hladetina), pirhi in dr.! Morda bi se dalo tudi tu kaj prihraniti. Ponekod imajo navado, da mora biti vsega v izobilju, da vsega ostaja in še par dni po praznikih pojedajo ostanke — gospodinja pa zdihuje prej in potem ter komaj čaka, da minejo prazniki. Zdi se, kakor da bi bili med pripravljanjem pozabili misliti na glavno točko velikonočnega sporeda: na velikonočno, praznično razpoloženje! Velika noč naj ne bo samo na obloženih mizi — čutimo jo tudi v duši! Veselje naj vlada v srcih vse družine, pa tudi v srcu gospodinje. Razumni otroci, razsodeni in dober mož, vsi naj pomagajo gospodnji po svoje: z dejansko pomočjo, z mirno besedo, pa tudi z malimi zahtevami! Veselo srce, počitek, mir v družini — to privoščite ženi in materi za Veliko noč, pa bo vsa družina občutila alelujo v hiši!

Slovenskim pisateljicam!

Belo-modra knjižnica razpisuje 2 natečaja, in sicer:

Nagrado Din 1000.—

za najboljšo leposlovno delo za odrasle;

in

nagrado Din 1000.

za najboljšo mladinsko knjigo.

Poleg nagrad se izplača tudi običajni honorar. Tekmujejo lahko samo slovenske pisateljice. Leposlovna knjiga naj ima približno 6, mladinska pa približno 5 tiskovnih pol. Rokopisi naj se pošljejo do 1. junija 1930 na naslov: Belo-modra knjižnica, Ljubljana Dunajska cesta I.a 5 z geslom. Isto geslo naj bo zapisano na zalepljeni kuverti, ki naj vsebuje ime in naslov pisateljice.

VSEBINA 4. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: ETHEL MAC DONALDOVA. — (Marica Zorčeva)	97
GOSPA MARINA. — Nadaljevanje. — (Anka Nikoličeva)	99
V GOZDNEM MIRU. — Pesem. — (Ksaver Meško)	104
STRITARJEVA PISMA LUJIZI PESJAKOVI. — Nadaljevanje. — (Obj.: Avg. Pirjevec)	105
PIRHL. — (Manica Komanova)	108
HASANAGINICA. — (Prof. Emil Adamič)	111
V LETIH NERODNIH. — (Prof. dr. K. Ozvald)	113
DOMOVINA V TUJINI. — Konec. — (Pavla Lovšetova)	115
IN MEMORIAM. — Pesem. — (Ruža Lucija)	118
PO 30 LETIH „DRUŠTVA UČITELJIC V LJUBLJANI“. — (M. Umbergerjeva)	119
DOM ZA SLUŽKINJE. — (S. Karičeva)	121
BEDNA. — Pesem. — (Mirko Kunčič)	122
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Materinstvo. — Kuhinja. — Gospodinjstvo	123
PRILOGA ZA ROKNA DELA.	

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrtna Din 16.—. Za Italijo Lir 20.—, za U. S. A. Dol. 2.—, za Argentino Pes. 4'50, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II.

Izdajateljica in odgovorna urednica: Darinka Vdovičeva.

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna d. d., v Ljubljani.

Odgovoren Janez Vehar.

VEZILJE — ŠIVILJE!

Ako potrebujete novih vzorcev za okras vsakovrstnega perila, naročite si knjižico „Oprema za neveste“, kjer dobite na petih prilogah nebroj novih vzorcev za belo in barvano vezenje ter okrog 40 krojev za vsakovrstno moderno žensko perilo.

„Oprema za neveste“ stane v razprodaji Din 40.—, za naročnice „Ženskega Sveta“ pa 35 Din s poštnino vred. Naroča se pri upravi „Ženskega Sveta“, Ljubljana, pošt. pred. 119. Denar se pošlje skupno z naročilom.

Blago zadnjih novosti v veliki izbiri za moške in ženske obleke, perilo in vse v manufakturno spadajoče predmete ima vedno na zalogi v veliki izbiri in po ugodnih cenah staroznana solidna tvrdka

R. MIKLAUC „Pri Škofu“
Ljubljana

Lingarjeva — Medarska ulica — Pred Škofijo.

Zunanjim naročnikom se na zahtevo pošljejo tudi vzorci v svrhu naročitve.

Mladostna svežost.

Ako imate brezhibno polt, tedaj vsak dan mislite tudi na to, da si to srečo ohranite. Na tisoče žen in deklet uporablja dosledno le Elida Ideal milo. Vse so navdušene o njegovi učinkovitosti in to po pravici, ker je uporaba tega mila takorekoč predpogoj za triúmt uspeha.

Elida Ideal milo je izredno voljno in čisto — razkošno decentno skozi in skozi parumirano — zelo prijetno in osvežujoče. Komadi so priročne oblike in lepo zaviti. Kupite še danes Elida Ideal milo ter pričnite takoj z racijonelno nego Vaše polti.

ELIDA IDEAL MILO